A°. 1848. N°. 149.

ARNHEMSCHE  COURANT.

De prijs dezer Courant, die geregeld *vijfmaal* 's weeks wordt uitgegeven, en wel op *Dingsdag*, *Woensdag*, *Donderdag*, *Zaturdag* en *Zondag*, is *f* 5 in de drie maanden.

DINGSDAG 18 JULI.

De prijs der Advertentiën, van een tot *vijf* regels, *f* 1.00, en voor elken regel daarboven 20 centen, [illegible] centen zegelregt, voor elke plaatsing.

Voorloopig verslag van de commissie van rapporteurs van de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het ontwerp tot herziening der grondwet.

Nadat bij eene koninklijke boodschap van den 8sten maart dezes jaars zeven en twintig ontwerpen van wet, tot verduidelijking en wijziging van sommige bepalingen der grondwet strekkende, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal waren aangeboden, ontving zij, weinige dagen later, eene mededeeling, die door al hare leden als van hoog gewigt voor het toekomstig tot des vaderlands werd beschouwd. Door die mededeeling werd namelijk het uitzigt geopend op eene ruime herziening der grondwet, waartoe het voorstel van den Koning zou uitgaan, nadat het geëerbiedigd Hoofd van den Staat nader met de denkwijze van de leden der Kamer omtrent de strekking van zoodanige herziening bekend zou zijn geworden. De Kamer beijverde zich, om zonder de minste vertraging te voldoen aan een verlangen des Konings, dat zoozeer met hare eigene, bij meer dan eene vroegere gelegenheid geuite wenschen strookte. — Reeds onder dagteekening van den 16den maart jl., werd, in den vorm van een verslag der commissie van rapporteurs voor de straks vermelde, toen nog aanhangige wets-ontwerpen betrekkelijk de wijziging der grondwet, een staatsstuk vastgesteld, hetwelk in groote trekken aanwees, welke verbeteringen in onze grondwettige instellingen, bij eene opzettelijk deswege gehoudene overweging in de afdeelingen der Kamer, of door alle, of door zeer vele harer leden wenschelijk en noodzakelijk waren gekeurd, wordende daarbij tevens in het welbegrepen belang des vaderlands aangedrongen op eene zoo spoedig mogelijke inzending der nieuwe voorstellen tot grondwets-herziening, die men na het voorgevallene billijkerwijze verwachten mogt.

Den 18den maart werd een besluit des Konings van den vorigen dag ter kennis der Kamer gebragt, in hetwelk Zijner Majesteits begeerte werd uitgedrukt, dat, met het oog op de kort te voren ontvangene mededeeling van dezen tak der wetgevende magt betrekkelijk door haar gekoesterde wenschen ter uitbreiding van grondwets-herziening eene gewijzigde grondwet wierd ontworpen en voorgedragen, en waarbij te gelijker tijd eene commissie werd ingesteld, om met overweging van de wenschen der Tweede Kamer, een volledig ontwerp van grondwets-herziening bij Zijne Majesteit in te dienen. Het is algemeen bekend, dat de op die wijze ingestelde staats-commissie zich van de haar opgelegde taak heeft gekweten, door, onder dagteekening van den 11den april jl., een door haar opgesteld ontwerp van gewijzigde grondwet, met een daarbij behoorend toelichtend verslag, den Koning aan te bieden; welke beide stukken terstond daarna wereldkundig zijn geworden.

Sedert werd door de leden der Kamer met klimmende belangstelling het oogenblik verbeid, dat aan 's Konings verlangen betrekkelijk dit aangelegen onderwerp ook van de zijde der regering gevolg zou kunnen worden gegeven, en het strekte der vergadering dus tot wezenlijke voldoening, de koninklijke boodschap van den 19den junij jl. te ontvangen, waarbij haar twaalf wets-ontwerpen werden aangeboden, die, zoo als zulks daarin werd uitgedrukt, een volledig ontwerp van grondwets-herziening bevatten en tevens ter vervanging strekken van de zeven en twintig ontwerpen, welke bij boodschap van den 8sten maart dezes jaars der Kamer werden aangeboden.

In diezelfde koninklijke boodschap werd der Kamer onder anderen te kennen gegeven, dat deze voorstellen aan hare overweging werden onderworpen met het oog niet slechts op onzen binnenlandschen toestand, maar ook op de gebeurtenissen, welke in de meeste overige staten van Europa tot hervormingen in den maatschappelijken toestand hebben geleid, en dat de voorzigtigheid gebood, niet uit het oog te verliezen, wat eene algemeene behoefte voor de volken schijnt geworden te zijn. Dat staatsstuk eindigde met eene aanbeveling, om bij het verschil van gevoelen, dat over onderscheidene, tot de herziening der grondwet betrekkelijke punten van meer of minder gewigt kon bestaan en werkelijk aanwezig is, niet uit het oog te verliezen, dat, in oogenblikken als het tegenwoordige vooral, op een ieder de pligt rust, om, ter bevordering van eendragt en tot waarachtig heil des vaderlands, wederkeerig inschikkelijk te zijn en van eigene denkwijze iets ten offer te brengen; een pligt, aan welks beoefening de Koning zelf bij de beoordeeling der nu voorgestelde wijzigingen in de grondwet, zich niet had onttrokken.

Zoodra men zich daartoe genoegzaam had voorbereid, hebben de boven omschrevene twaalf wetsontwerpen in de afdeelingen der Kamer het onderwerp der meest ernstige en, naauwgezette overweging uitgemaakt; en de commissie van rapporteurs vervult dientengevolge thans den pligt om den uitslag van dit onderzoek, waaraan doorgaans door 54 leden is deel genomen, beknoptelijk te ontvouwen.

Bij den aanvang dier overwegingen is, naar aanleiding van eene door een lid in eene der afdeelingen ingebragte nota, in al die afdeelingen het in dat stuk vervatte hoofddenkbeeld ter sprake gebragt, hetwelk den geheelen aan de grondwets-herziening, te geven loop betrof. Dit denkbeeld is slechts door zeer enkele leden der Kamer gedeeld. Desniettemin heeft de commissie gemeend de bedoelde nota bij dit verslag te moeten voegen, aan hetwelk zij onder litt. A is gehecht.

Menigvuldig zijn de bedenkingen en aanmerkingen geweest, die tegen hoofd- of ondergeschikte bepalingen der voorgedragene wets-ontwerpen in het midden zijn gebragt. Bij den veelomvattenden aard der daarin behandelde, gewigtige onderwerpen, de veelzijdige beschouwingen, waarvoor deze vatbaar zijn, en de herinnering van den blijvenden invloed, dien ook de schijnbaar minst belangrijke grondwettige bepaling voor geheel de toekomst van Nederland kan en moet uitoefenen, liet zich zulk een uitslag tot zekere hoogte verwachten. Geheel de overweging der afdeelingen werd intusschen als beheerscht door een vijftal hoofdpunten, welker regeling, zoodanig als zij thans door de regering wordt voorgesteld, niet met de denkwijze van de meerderheid der Kamer strookt; terwijl echter de aandacht op die punten zeer bijzonder moest gevestigd zijn, als geldende het hier zoodanige grondwettige bepalingen en voorschriften, die of de grondslagen zelve van het staatsgebouw betreffen of met een bij den tegenwoordigen toestand des lands minder dan ooit uit het oog te verliezen beginsel in naauw verband staan, of diep in de teederste belangen van den staatsburger en in geheel het volksleven ingrijpen. De leden, die zich omtrent deze hoofdpunten hebben verklaard, hebben bij het uitbrengen van hun gevoelen de verpligting, waarvan in de zoo even vermelde koninklijke boodschap van den 19den junij jl. wordt gewag gemaakt, om vooral in het tegenwoordig tijdsgewricht iets van eigene denkwijze ten offer te brengen, geenszins uit het oog verloren; maar zij meenden toch ook, dat deze inschikkelijkheid hare grenzen moet hebben, en dat waar over levensvragen voor het vaderland te beslissen valt, de tot nu toe gekoesterde overtuiging alleen voor redelijke gronden behoort te wijken. Uit dit laatste oogpunt heeft het den leden der Kamer leed gedaan, dat de regering, na eenmaal, op het voorbeeld der staats-commissie, tot het besluit te zijn gekomen, om aan hare voorstellen betrekkelijk de grondwets-herziening, met opzigt tot gewigtige vraagstukken, de verklaring der Kamer van den 16den maart jl. in haren geest en strekking, niet tot grondslag te leggen, de gelegenheid die zich bij het opstellen der thans ingediende memoriën van toelichting aanbood, niet te baat heeft genomen, om de beweegredenen tot die afwijking opzettelijk te ontwikkelen. Aan den anderen kant hebben de leden, gedurende de overweging der thans ingediende wets-ontwerpen, bij de behandeling van eenige afzonderlijke artikelen, met genoegen opgemerkt, dat in deze artikelen, vergeleken met de daaraan beantwoordende van het ontwerp der staats-commissie, zoowel wat vorm als inhoud betreft, wezenlijke verbeteringen waren aangebragt.

Naar aanleiding van den loop, dien het tegenwoordig onderzoek in de afdeelingen genomen heeft, meent de commissie haar verslag te moeten aanvangen met eene beknopte omschrijving van de denkwijze der leden omtrent de vijf hoofdpunten, waarvan zoo even gewag werd gemaakt; behoudende zij zich voor, om bij de behandeling der ontwerpen van wet zelve, de beschouwingen omtrent de daartoe betrekkelijke bijzonderheden mede te deelen.

I. *Het stelsel van vertegenwoordiging.* Nagenoeg algemeen heeft men zich in de afdeelingen verklaard tegen de bij het IIIde der aanhangige wetsontwerpen voorgedragene wijze van zamenstelling en inrigting der beide Kamers van de Staten-Generaal, vooral ook in haar onderling verband en den zamenhang met het geheele stelsel beschouwd. Bij het ontwikkelen van dit gevoelen bewoog men zich aanvankelijk in onderscheidene rigtingen, om elkander later weder in hetzelfde punt te ontmoeten. Er waren namelijk vele leden, die in het reeds eenmaal geuit denkbeeld bleven volharden, dat de verkiezingen voor de Tweede Kamer niet regtstreeks, maar door kiescollegiën, onmiddellijk door de stemgeregtigden te benoemen, behooren plaats te hebben. Dezen verlangden, met andere woorden, verkiezingen met éénen trap, overtuigd, dat langs dien weg alleen datgene kan worden verkregen, naar hetwelk bovenal moet worden gestreefd, te weten: goede keuzen; waardoor men verstaat de verkiezing van mannen, wier zelfstandigheid en kundigheden tot waarborg strekken, dat zij de wezenlijke belangen des lands steeds zullen behartigen, en die tevens op zoodanig maatschappelijk standpunt zijn geplaatst, dat zij in den waren zin des woords de kern der natie vertegenwoordigen. — Tegenover deze meening stond die van verscheidene andere leden, welke met de regering het stelsel der regtstreeksche verkiezingen, voor zooveel de Tweede Kamer betreft, omhelsden. Volgens hen was de aanneming van dat stelsel bij de tegenwoordige gesteldheid der maatschappij eene wezenlijke behoefte geworden, en waren toch ook werkelijk regtstreeksche verkiezingen het meest gepaste en eigenaardigste middel, om het volk te doen vertegenwoordigen, en door de vertegenwoordiging de denkwijze der natie behoorlijk uit te drukken. De meerderheid intusschen kon aan deze leden niet toestemmen, dat onmiddellijke keuze in den aard van elke vertegenwoordiging zou liggen, daar er zelfs voorbeelden uit het burgerlijk leven of bepalingen der burgerlijke wet konden worden aangevoerd, die zoo iets wederspraken; terwijl nog daarenboven zulk eene stelling, streng doorgevoerd, tot gevolgtrekkingen kon leiden, waaraan niemand zijn zegel zou hechten. Te gelijk echter toonde diezelfde meerderheid, ofschoon zij in het afgetrokkene aan verkiezingen met éénen trap de voorkeur bleef geven, insgelijks met het oog op de tegenwoordige gesteldheid der maatschappij en de bij velen onder de natie opgewekte, hooggestemde verwachtingen, zich geneigd, om, voor zooveel de Tweede Kamer aangaat, tot het stelsel van regtstreeksche verkiezingen toe te treden. Maar die toetreding was voor deze leden aan eene onvermijdelijke voorwaarde verbonden, zonder welker vervulling zij aan het invoeren dier regtstreeksche verkiezingen hunne stem niet konden geven. Nu langs dien weg de regten des volks zouden worden uitgebreid en voor het democratisch beginsel eene krachtiger werking zou worden geopend, dan daaraan tot nu toe hier te lande was toegekend, behoorde te gelijker tijd — en hier werd de meerderheid ook door zoodanige leden versterkt, die minder voorwaardelijk de regtstreeksche verkiezingen voorstonden — voor een tegenwigt zorg te worden gedragen, geschikt om gevaren af te wenden, die anders, tengevolge van deze gewigtige verandering in onze staatsinstellingen, te eeniger tijd de grondzuilen van den staat, ja den troon zelven zouden kunnen bedreigen. Dat tegenwigt was vooral te vinden in eene goed zamengestelde, krachtige Eerste Kamer, gestemd en bij magte om, gelijk de stellers der grondwet van 1815 het uitdrukten, alle overijling in de raadplegingen te voorkomen, in moeijelijke tijden aan de driften heilzame palen te stellen, den troon te omringen door een bolwerk, waartegen alle partijen afstuiten, en aan de natie eene volkomene ze-

kerheid te waarborgen tegen alle willekeurige uitbreiding van gezag. Maar vermits nu bijna al de leden, die aan het onderzoek deel namen, ten volle overtuigd waren dat de Eerste Kamer, zoo als deze volgens het regerings-voorstel zou worden verkozen en ingerigt, niet die kracht en dien zedelijken invloed, noch dat karakter van vastheid en duurzaamheid zou bezitten, als voor dezen tak der wetgevende magt thans meer dan ooit zou worden gevorderd, moest de overgroote meerderheid zich ten slotte wel vereenigen in de afkeuring van het voorgedragen stelsel van vertegenwoordiging, in zijn verband en zijnen zamenhang beschouwd. Men ontkende daarbij de eigenaardige moeijelijkheden niet, aan het ontwerpen van zoodanige grondwettige bepalingen verbonden, krachtens welke er voldoende zekerheid zou bestaan, dat de Eerste Kamer onder het nieuwe stelsel steeds aan hare bestemming zou beantwoorden. Maar bij het groot gewigt der zaak mogt de regering zich door die moeijelijkheden niet laten afschrikken. In allen gevalle kon men de overtuigende kracht der voorbeelden, waardoor zij zich, blijkens eene der memoriën van toelichting, bij de keuze van haar stelsel op dit punt heeft laten leiden, niet toestemmen. Die senaat, waarop zij wees, is nog wel niet zoodanig op de proef gesteld, als voor de beoordeeling van hetgeen hij in hagchelijke oogenblikken zou vermogen, noodzakelijk zou zijn. En indien elders eene Kamer der Pairs op den duur niet tot schild tegen omwentelingen heeft gestrekt, mag men niet vergeten, dat ook de daarnevens staande Kamer der Afgevaardigden, ofschoon regtstreeks en naar soortgelijke beginselen, als thans hier te lande zouden worden ingevoerd, verkozen, na meer dan eenige andere vergadering van gelijken aard aan het verwijt te zijn blootgesteld geweest van het volk niet behoorlijk te vertegenwoordigen, ten slotte niets heeft voorgekomen, — niets heeft weten te verhinderen.

II. *De Raad van State.* Door vele leden is met kracht op de opheffing van dit staatsligchaam aangedrongen, terwijl weder anderen verklaard hebben, met een zoodanig ingerigten Raad van State, als men vermoedde dat de regering op het oog had, geen genoegen te kunnen nemen; zoodat de meerderheid ook op dit punt de gedane voorstellen onaannemelijk heeft gekeurd. Aan de eene zijde voerde men aan, dat wanneer de Raad van State ook in het vervolg niet meer werd dan een adviserend collegie, van zulk een ligchaam weinig nut te verwachten was, en dit zelfs uit een staatkundig oogpunt, in verband met het tegenwoordig regeringsstelsel, schadelijk zou kunnen werken. Er werd dan toch een tusschenligchaam in stand gehouden, dat, tusschen den Koning en het verantwoordelijk ministerie geplaatst, te eeniger tijd aanleiding zou kunnen geven tot botsingen, nadeelig of belemmerend zoowel voor de handhaving van het monarchaal beginsel als voor de vrije werking van het beginsel der ministerieele verantwoordelijkheid. Aan den anderen kant beweerde men, dat indien de regering, op het voorbeeld van Frankrijk, den Raad van State in sectiën wilde verdeelen, hem met het opstellen van in te dienen wets ontwerpen wilde belasten en tevens administrative regtsmagt daaraan opdragen, zoodanig collegie eene zeer aanmerkelijke uitbreiding zou moeten erlangen, die slechts voor groote rijken voegt, en waarbij men, ook wat de keus van geschikte personen betreft, ligt op groote moeijelijkheden zou stooten. Al verder herinnerde men, dat in een naburig rijk, waar soortgelijke instellingen bestaan, als thans hier te lande zouden worden ingevoerd, geen Raad van State aanwezig is. Het opstellen der wetten geschiedt daar, onder het oog der verantwoordelijke ministers, door aan hen onmiddellijk ondergeschikte ambtenaren, zonder dat zulks, zoo ver men weet, tot ongeregeldheden op het stuk der wetgeving leidt. Deze verschillende bezwaren wogen in het oog van vele leden te meer, omdat zij zich verpligt achten, bij den arbeid betrekkelijk de grondwets-herziening naauwlettend rond te zien naar alle middelen om het huishouden van den Staat te vereenvoudigen, ten einde daardoor de meest mogelijke bezuiniging in 's rijks uitgaven voor te bereiden of tot stand te brengen. Niet slechts toch geboden de tegenwoordige omstandigheden, die reeds nadeelig op den toestand der openbare geldmiddelen terugwerken, eene dubbele mate van spaarzaamheid, niet slechts moesten alle krachten worden ingespannen, om ten minste het opleggen van nieuwe lasten aan de natie voor te komen; maar men mogt ook niet vergeten, dat in de schatting van velen, grondwetsherziening met bezuiniging en vermindering van lasten kon en moest gepaard gaan.

De overige leden der Kamer konden, hoewel zij deze beschouwingen omtrent het afsnijden van alle slechts eenigzins als overbodig aan te merken uitgaven volkomen deelden, zich nog niet overtuigen, dat de kosten van den Raad van State daaronder te tellen waren. Naar hun inzien bestond er werkelijk behoefde aan een duurzaam collegie, dat, te midden der afwisseling in de personen der ministers, den Koning ter zijde bleef staan en steeds over gewigtige onderwerpen kan worden geraadpleegd, waaronder zij inzonderheid ook de aangelegenheden der Overzeesche bezittingen rangschikten. Het sprak intusschen van zelf, dat bij het volgen van dit denkbeeld de Raad van State door eene goede inrigting en zamenstelling aan zijne bestemming moest kunnen beantwoorden, en ook van deze zijde werden dus op dit punt meerdere waarborgen verlangd. — Eindelijk toonden sommige leden zich meer bepaald voor het behoud van den Raad van State gestemd, omdat zij de gelegenheid wilden opengelaten hebben tot het instellen bij de wet van een collegie voor het beslissen van administrative contentieuse geschillen.

III. *De Godsdienst.* Bij de behandeling van dit uiterst teeder punt hebben zeer vele leden hun leedwezen betuigd, dat de regering door het opnemen van het artikel in de grondwet betrekkelijk de briefwisseling met de hoofden der onderscheidene kerkgenootschappen en de afkondiging der kerkelijke voorschriften, er toe heeft bijgedragen om de aandacht der bevolking algemeen op onderwerpen te vestigen, die steeds met groote behoedzaamheid moeten worden behandeld. Verscheidene leden bleven er nog op aandringen, dat het bedoelde artikel uit het VIde der ontwerpen van wet weder wierd weggenomen. De meerderheid echter, geleid door de begeerte, om, zooveel in haar is, de eendragt tusschen de burgers van den staat te helpen bevorderen, verklaarde, nu eenmaal te dier zake bij de grondwets-herziening een bepaald voorstel is gedaan, in dat voorstel te zullen berusten, onder de uitdrukkelijke voorwaarden evenwel, dat het nog eene in hun oog volstrekt noodzakelijke aanvulling erlangde. Zij wilde namelijk met duidelijke woorden in de grondwet hebben uitgedrukt, dat het afkondigen van kerkelijke voorschriften, zoodra daardoor het staatkundig terrein wordt aangeraakt, steeds bereikbaar zal zijn door de strafwet. — Verscheidene andere leden konden zich niet geheel met deze zienswijze vereenigen. Zij verklaarden, dat zij onder gewone omstandigheden de opneming van eene bepaling van dezen aard in de grondwet niet zouden hebben verlangd, maar dat zij thans, na al het deswege voorgevallene, tot geruststelling van velen, het behoud daarvan, zonder nadere beperkingen, noodzakelijk achtten.

IV. *Het onderwijs.* Ook in verband met de wenschen naar meerdere vrijheid tot het oprigten van scholen en het geven van onderrigt, die zich hier te lande toenemend en van meer dan ééne zijde hebben geopenbaard, heeft de meerderheid gemeend te kunnen toegeven, dat het beginsel der vrijheid van onderwijs in de grondwet geschreven wierd, mits, gelijk trouwens het voorstel der regering dit reeds medebrengt of doet veronderstellen, alle scholen aan een naauwlettend toezigt der overheid onderworpen blijven, dat toezigt door de wet geregeld worde en voor zooveel het middelbaar en lager onderwijs betreft, voortdurend afdoende waarborgen voor de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers bestaan. Desniettemin zou diezelfde meerderheid hare toetreding niet kunnen schenken, indien zij vreezen moest, daardoor mede te werken tot het doen verflaauwen van die aanhoudende zorg voor het openbaar onderwijs in zijnen geheelen omvang, welke bij art. 224 der bestaande grondwet aan de regering als eene dure pligt is opgelegd. Verscheidene leden gaven daarom bepaald het verlangen te kennen, dat het aangehaalde grondwettig voorschrift behouden mogt blijven. Voor de meerderheid echter was de hoofdzaak nog van eenen eenigzins anderen aard, en meer bepaald tot de lagere scholen betrekkelijk. Die meerderheid, namelijk, doordrongen van de overtuiging, dat een goed ingerigt lager schoolwezen eenen allergewigtigsten invloed op de zedelijkheid en verstandelijke beschaving der natie uitoefent, en dat de schoolwet van 3 april 1806 uit dit oogpunt zeer nuttig heeft gewerkt, maakt hare toestemming ondergeschikt aan het verwerven der meest mogelijke zekerheid bij de grondwet zelve, dat al dit goede niet zal verloren gaan. Zij verlangt uit dien hoofde, dat bij het vrijelijk toelaten der oprigting van bijzondere scholen door daartoe bevoegden, al de aandacht der regering op de openbare lagere scholen gevestigd blijve, zoodanig, dat deze nergens ontbreken en door hare goede inrigting en den geest van het daar gegeven onderwijs, den nadeeligen invloed temperen of te niet doen der eigenaardige gebreken, die misschien maar al te zeer vele nieuw op te rigten bijzondere scholen zullen aankleven. In dien geest dus dringt de meerderheid er zeer sterk op aan, dat het bij artikel 2 van wets-ontwerp X voorgestelde artikel eene aanvulling erlange, hoofdzakelijk strekkende om te bepalen, dat het voortdurend tot de bijzondere zorg der regering behooren zal, om te waken, dat in iedere gemeente, zonder onderscheid, van overheidswege voldoend openbaar lager onderwijs worde gegeven.

V. *Het regt van vereeniging.* De groote meerderheid ziet er geen overwegend bezwaar in om bij de grondwet dit regt, onder bepaalde voorwaarden, als beginsel te erkennen, waardoor dan, na de vaststelling der te dezer zake gevorderde wet, de toepasselijkheid van bekende strafbepalingen vervallen zou. Maar te gelijker tijd houdt die meerderheid zich overtuigd, dat het daartoe betrekkelijk art. 15 van wets-ontwerp I nog eene aanmerkelijke wijziging en uitwerking behoeft, om aannemelijk te kunnen worden geacht. Zonder te dezer plaatse in de bijzonderheden nopens dit punt te treden, zij hier alleen aangemerkt, dat de meerderheid, ook op het voorbeeld der te dezen aanzien met veel meer behoedzaamheid gestelde Belgische staatsregeling, eene splitsing verlangt tusschen de bepalingen, die het regt van vereeniging en de ... danige, die het regt van vergadering betreffen; mede, dat men niet kan toegeven, dat, vooral ... het regt van vergadering betreft, genoegzame waar... borgen zouden bestaan tegen al de ongelegenhed... en gevaren, die daaruit kunnen voortvloeijen in ... enkele, veel te weinig omvattende woorden; dat ... uitoefening van zoodanig regt, *in het belang* ... *openbare orde*, door de wet zal worden geregeld.

Alvorens thans tot de mededeeling der bedenk... gen, die de afzonderlijke wets-ontwerpen en hun onderdeelen hebben uitgelokt, over te gaan, m... hier nog eene aanmerking hare plaats vinden, ... bij de overweging der artikelen zeer dikwijls is h... haald. Zij bestaat hierin, dat de regering, n... het oordeel der leden, zich door haren ijver om ... de grondwet ook verbeteringen van taal en stijl ... te brengen, te ver heeft laten wegslepen. Men ... niet inzien dat er noodzakelijkheid tot verand... van artikelen der bestaande grondwet gezeg... worden aanwezig te zijn, daar waar zulk eene ... andering zich tot eene taalzuivering van onde... schikt belang beperkt. Allerminst kan men ... iets goedkeuren of raadzaam achten, als ... verandering zich uitstrekt tot zeer betwistb... punten, of ontleend is aan de voorkeur voor ee... spelling onzer taal, die tot nu toe slechts door ... kele geleerden wordt gevolgd, en met de algem... aangenomene, in vroegeren tijd door het openba... gezag gewettigde, strijdig is. Men acht die hand... wijze eenigermate in strijd met de zorgvuldighe... waarmede de regering enkele artikelen der bestaan... grondwet, alleen ter zake der daarin vervatte histo... rische herinneringen behouden heeft. Hoe dit zij, ... de commissie van rapporteurs heeft gemeend, hie... onder eenige voorbeelden van zoodanige taal- e... stijlzuivering, als in de afdeelingen betwistbaar ... overbodig is genoemd, te moeten opgeven. (1)

ONTWERP VAN WET No. I.

Art. 3. Algemeen acht men de bijvoeging: *in Eu... ropa* bedenkelijk. Zij heeft ten doel om te doen ui... komen, dat de Overzeesche bezittingen een deel va... het rijk uitmaken, maar leidt dan ook tot de gevolg... trekking, dat overal, waar in de grondwet van *he... rijk* of *het grondgebied des rijks* gesproken wordt, de koloniën onder die bewoordingen begrepen zijn. De zetel der regering zou dus b. v. naar de Overzeesche bezittingen kunnen worden verplaatst, en de vrijgevige bepalingen omtrent de vreemdelingen (art. 6 van dit ontwerp) zouden daar onvoorwaardelijk van kracht moeten zijn. Hier komt bij, dat er iets tegenstrijdigs in gelegen is, te dezer plaatse de koloniën ingewikkeld tot integrerende gedeelten van het rijk te verheffen en elders in de grondwet van *bezittingen van het rijk in andere werelddeelen* te spreken voor welke een afzonderlijk opperbestuur en afzonderlijke regelen van wetgeving bestaan. Wil de regering, om de door haar aangevoerde reden, de ingelaschte woorden: *in Europa* behouden, dan schijnt hier nog, tot wegneming van allen twijfel, eene bepaling van soortgelijken aard noodzakelijk, als in art. 38 van ontwerp III voorkomt. Even als daar wordt vastgesteld, dat eene wet, die niet uitdrukkelijk zegt, dat zij ook op de bezittingen in andere werelddeelen moet worden toegepast, geacht wordt enkel voor het rijk in Europa te zijn, zou ergens een ander artikel moeten worden ingelascht, inhoudende, dat overal, waar de grondwet dit niet uitdrukkelijk aanduidt, door: *het rijk*, alleen: *het Koningrijk in Europa* verstaan wordt. Bleef die inlassching ontbreken, dan zou aan het aangehaalde art. 38 een grond te meer kunnen worden ontleend voor het beweren, dat overal waar de grondwet van het rijk of zijn grondgebied spreekt, ook de koloniën bedoeld worden.

In twee der afdeelingen hebben zich leden tegen de in dit artikel voorkomende optelling der provinciën verklaard. Zij achtten die vermelding van namen doelloos en overbodig, nu het onmiddellijk volgend artikel der grondwet aan den gewonen wetgever de bevoegdheid zou verleenen, om de tegen-

---

(1) ONTWERP I. *Art.* 2. *Van het rijk en* ZIJN *inwoners.* Zoo hier eene verandering noodig is, zou men toch immers *zijne* moeten schrijven.

Art. 3. *Noord-Brabant.* Noch in de provincie, noch elders in ons vaderland, is deze spelling aangenomen; zij wordt ook door het Noord-Brabandsche geleerde genootschap niet gevolgd.

Art. 7. Het vervangen van *oefening* door *uitoefening;* een door sommige taalkundigen in dezen zin zeer afgekeurd woord.

Art. 14. De verandering van het woord *meerderen*, dat in art. 159 der bestaande grondwet voorkomt, in: *meer.*

ONTWERP II. *Art.* 2. DOOR *regt van eerstgeboorte* schijnt niet erkieslijk boven het bestaande: BIJ *regt van eerstgeboorte.* Evenzoo in de artt. 3 en 6, waar men, ten gevolge van deze verandering, DOOR *regt van representatie* zegt; terwijl art. 2 het BIJ *representatie* heeft behouden. Wilde men hier volstrekt veranderen, dan had men misschien het geheele woord *representatie* als overtollig kunnen verwerpen. Art. 899 van het Burgerlijk Wetboek heeft: *plaatsvervulling.*

Art. 16. Aan de redactie van art. 34 der bestaande grondwet wordt door velen boven de hier voorgestelde de voorkeur gegeven.

woordige provinciën te vereenigen en te splitsen, en de voorafgaande bepaling onwaar te maken.

Allermeest echter heeft de laatste zinsnede van dit artikel tegenspraak ontmoet. Nagenoeg eenstemmig hebben de leden der Kamer verklaard, het onder de tegenwoordige omstandigheden, nu het Duitsche Verbond reeds zulke aanmerkelijke veranderingen in aard, werkkring en strekking heeft ondergaan en nog verder schijnt te zullen ondergaan, hoogst onraadzaam, ja zelfs gevaarlijk te achten, eenige de allerminste wijziging te brengen in de bewoordingen der artt. 1 en 2 van de bestaande grondwet, die het hertogdom Limburg betreffen. Met name verlangen zij, dat de uitzondering omtrent de vestingen Maastricht en Venlo opzettelijk aangewezen blijve, opdat niet te eeniger tijd voet zou kunnen worden gegeven aan de geheel ongegronde meening, dat ook die vestingen met derzelver kringen betrekkingen tot het Duitsche Verbond hebben; — dat de tusschen het hertogdom en het Duitsche Verbond bestaande *betrekkingen* door dat woord, en niet door de veel meer omvattende uitdrukking van *regten*, blijven aangeduid; — en dat de bepaling omtrent de bij de tractaten van 19 april 1839 vastgestelde uitgestrektheid van het hertogdom niet uit de grondwet wegvalle.

Art. 5. Over dit artikel waren, voor zoover daarbij aan den gewonen wetgever, de bevoegdheid wordt verleend om provinciën te vereenigen en te splitsen, de gevoelens der leden zeer verdeeld. Sommigen keurden het hoogelijk af, dat de weg zou worden geopend, om de zelfstandigheid der provinciën, dit tot nu toe een der grondslagen van ons volksbestaan heeft uitgemaakt, te vernietigen, en, met verkorting van velerlei belangen, de kleinere provinciën door de groote te doen verzwelgen. Andere leden daarentegen achtten de bedoelde zelfstandigheid zeer schadelijk voor het algemeen belang, en zouden, ook met het oog op de zoo noodzakelijke vereenvoudiging van bestuur en besparing in 's rijks uitgaven, een gebiedend voorschrift omtrent het zamensmelten der tegenwoordige provinciën tot een kleiner aantal gewesten allezins toejuichen.

Wat de bevoegdheid tot het vereenigen van gemeenten betreft, is de twijfel gerezen, of deze zich ook zou kunnen uitstrekken tot het brengen van twee of meer gemeenten onder een en hetzelfde bestuur, zonder dat ieder dier gemeenten daarom ophield als *corpus morale* te bestaan. De oplossing, dat wie het meerdere vermag ook tot het mindere bevoegd is, kwam aan sommige leden niet geheel voldoende voor, en eenige opheldering op dit punt schijnt dus wenschelijk.

Nog heeft men gevraagd, of aan den wetgever ook niet bepaald de bevoegdheid tot de oprigting van geheel nieuwe gemeenten moet worden verleend. Men dacht daarbij vooral aan de zoodanige, als van tijd tot tijd hier te lande door indijking en droogmaking ontstaan. Juist omdat in een vroeger ontwerp tot grondwets-herziening uitdrukkelijk van wetsbepalingen omtrent het *oprigten* van gemeenten gewag werd gemaakt, zou het tegenwoordig stilzwijgen daaromtrent tot eene verkeerde gevolgtrekking kunnen leiden.

Art. 6. De meerderheid heeft zich tegen de redactie der 2de zinsnede van het hier voorkomend artikel verklaard. Zij ging daarbij uit van het denkbeeld, dat werkelijk de regering ten aanzien van het weren of verwijderen van vreemdelingen meer magt behoort te bezitten, dan volgens de uitlegging, door velen aan art 4 der bestaande grondwet gegeven, het geval is. Maar terwijl zij dus goedkeurt, dat op den regel van dat artikel eene uitzondering worde gemaakt, acht zij deze uitzondering, zoodanig als ze hier voorkomt, te beperkt en daarom onvoldoende. Er wordt daarbij van *schorsing* gesproken; doch dit woord brengt het denkbeeld mede van iets, dat slechts-tijdelijk werkt, en na het ophouden der bijzondere omstandigheden, waaruit het is voortgesproten, weder moet worden opgeheven. Is deze opvatting juist, dan zouden volgens het voorgestelde grondwets-artikel alle *blijvende* wetsbepalingen ondenkbaar zijn, waardoor eene goede politie in de grensprovinciën tegen vreemde landloopers en bedelaars verzekerd wierd en aan het gewigtig nadeel, dat het binnendringen van behoeftige vreemdelingen voor ons armwezen na zich sleept, een einde wierd gemaakt. Om deze reden zou de meerderheid ver de voorkeur geven aan de redactie der op den regel van het tegenwoordig art. 4 te maken uitzondering, die bij de behandeling van het voorstel tot grondwets-herziening van 1844 werd voorgesteld. (1) Zelfs achtte men de bijvoeging, die in het eerste der zeven en twintig wets-ontwerpen van maart 1848 werd voorgesteld, verkieslijk boven het hier behandelde nieuwe artikel. (2) Indien al mogt worden tegengeworpen, dat door zoodanige redactie aan den gewonen wetgever eene bevoegdheid wierd verleend, waaruit het geheel krachteloos maken van een algemeen grondwettig beginsel zou kunnen volgen, dan was het antwoord, dat op gelijke wijze het tegenwoordig ontwerp van gewijzigde grondwet, wat de regten der *ingezetenen* betreft, zeer veel aan de wet overlaat, en waarom zou men met opzigt tot vreemdelingen dan zooveel schroomvalliger moeten zijn? Sommige leden gingen, op grond van dergelijke beschouwingen, zoo ver van de noodzakelijkheid eener afzonderlijke grondwettige bepaling omtrent de gelijke bescherming voor vreemdelingen, als voor ingezetenen, te betwijfelen. Voor den ingezeten, zeiden zij, was zoo iets niet noodig, en wat den vreemdeling aangaat, gold het hier een bij verdragen te regelen punt. In de meeste staatsregelingen van andere landen komt dan ook geene opzettelijke bepaling omtrent de regten der vreemdelingen voor.

Geheel in strijd met het straks omschreven gevoelen der meerderheid, werd door enkele leden beweerd, dat, nu eenmaal, als om den roem van gastvrijheid, van oudsher aan ons vaderland toegekend, te handhaven, het tegenwoordig art. 4 in de grondwet is opgenomen, het daar omschreven beginsel niet door een in algemeene bewoordingen gesteld aanhangsel geheel krachteloos mag worden gemaakt. Wel verre dus van de bevoegdheid tot bloote *schorsing* te bestrijden, wilden deze leden die schorsing nog meer beperkt hebben door de bijvoeging, dat zij niet dan *tijdelijk* en *in buitengewone omstandigheden* zou mogen plaats hebben.

In het 3de lid van het nieuwe artikel wordt alleen van *geregtelijke* VERVOLGING, niet tevens van *geregtelijke* VEROORDEELING gesproken. Ofschoon men nu wel veronderstelt, dat de laatste insgelijks zal bedoeld zijn, acht men eene bevestigende verklaring daaromtrent wenschelijk, te meer, vermits tot nu toe in de verdragen wegens uitlevering steeds de beide denkbeelden even zeer werden uitgedrukt.

Artt. 8—11. Vele leden hebben verklaard, zich met een der hoofdbeginselen, waarvan hier wordt uitgegaan, niet te kunnen vereenigen. In art. 11 wordt gezegd, dat de wet verklaart wie Nederlanders zijn, en in art. 8, dat men Nederlander moet zijn om eenig burgerschaps-regt te hebben. Men wordt dus voor de algemeene bepalingen omtrent het bezit van burgerschaps-regten naar de gewone wet verwezen; en dit is het, wat men niet kan goedkeuren. Indien men het toch noodig heeft geoordeeld, om bij de grondwet zelve het gebied van den Staat te omschrijven, dan bestaan er nog veel sterker drangredenen, om bij die wet der wetten bepaald uit te drukken, wie als Nederlandsche staatsburgers te beschouwen zijn. De Staat wordt immers niet zoozeer gevormd door de uitgestrektheid gronds, die hij beslaat, als door de personen, die wettelijk tot dien Staat behooren en in hunnen kring, ook door de uitoefening van burgerschaps-regten, tot de in-standhouding en den bloei der geheele maatschappelijke vereeniging medewerken. Voor zoodanig constitutief beginsel mag daarom het rigtsnoer niet gevonden worden in eene gewone, veranderlijke wet, die geheele categorien van ingezetenen van het bezit van burgerschapsregten zou kunnen uitsluiten en dus regten aanranden, in zekeren zin onschendbaar, als dat van troonopvolging. Het hieromtrent gerezen bezwaar weegt in veler oog te meer, omdat de memorie van toelichting tot dit ontwerp, voor de verklaring wie Nederlanders zijn, en dus ook met opzigt tot het bezit van burgerschapsregten, naar het Burgerlijk Wetboek verwijst. Niet eens dus eene bijzondere, bepaald voor dat doel vastgestelde wet, zoo als het voorstel der negen leden van 1844 wilde, zou over dit gewigtig punt beslissen, en vreemdelingen, die zes jaren lang dezelfde gemeenten hebben bewoond, zouden, volgens art. 8 van het Burgerlijk Wetboek, wat het bezit van burgerschapsregten betreft, volkomen met inboorlingen worden gelijk gesteld. Zulk eene uitbreiding der categorie van Nederlandsche staatsburgers kan men niet billijken, en terwijl men met de bestaande grondwet de bepaling omtrent de oefening der burgerlijke regten aan den gewonen wetgever wil overgelaten hebben, acht men dezen niet bevoegd, om ook in het algemeen over het bezit van burgerschapsregten te beslissen.

Het tot nu toe ontwikkelde gevoelen werd door sommige leden niet gedeeld. Zij zagen er geen overwegend bezwaar in, dat de aangeduide bepalingen van het Burgerlijk Wetboek ook het bezit van burgerschaps-regten regelden, en meenden, dat dit punt ook daarom aan het gebied des gewonen wetgevers niet behoefde onttrokken te worden, omdat deze, volgens het tegenwoordig ontwerp van gewijzigde grondwet, toch reeds, wel is waar binnen bepaalde grenzen, de schatpligtigheid der kiezers kan regelen, en dus omtrent het bezit van een der gewigtigste burgerschapsregten kan beslissen.

In verband met het begrip, dat daar, waar het Burgerlijk Wetboek vreemdelingen met Nederlanders gelijkstelt, die gelijkstelling ook op het bezit van burgerschaps-regten toepasselijk zou zijn, toonden eenige leden zich gestemd voor het behoud van art. 7 der bestaande grondwet, ten minste wat den geest en de strekking der daarin voorkomende hoofdbepaling betreft. Zulke allergewigtigste betrekkingen, als daar worden opgeteld, moesten, naar hunne meening, in het welbegrepen belang des lands, nimmer kunnen worden opgedragen, aan vreemdelingen, die slechts een zestal jaren in het koningrijk gevestigd waren geweest.

Het woord *landsbediening*, in art. 10, schijnt nog nadere opheldering te behoeven, te meer daar de uitdrukking: *alle andere bedieningen*, in art. 8 der bestaande grondwet, veel meer omvat. Men had bij het maken dezer bedenking vooral het oog op zoodanige ambten en bedieningen, waarvoor de benoeming niet door het Hoofd van den Staat geschiedt en die dus geacht zouden kunnen worden hem, die daarmede bekleed wordt niet regtstreeks in dienst van den lande te brengen.

Met opzigt tot de naturalisatie zijn twee bedenkingen in het midden gebragt. Uitgaande van het denkbeeld, dat niet dan bij uitzondering en in bijzondere gevallen daartoe moet worden overgegaan, vooral indien de naturalisatie dadelijk den vreemdeling, evenzeer als den Nederlander, tot het bekleeden van alle ambten en bedieningen bevoegd maakte, heeft men de vraag geopperd, of de wet ook geheele categoriën van vreemdelingen te gelijk zou kunnen naturaliseren. Men zou dit stellig afkeuren, en in de bij artikel 11 voorkomende bepaling alleen dan minder bezwaar vinden, wanneer het de bedoeling was, om voor elken vreemdeling eene afzonderlijke wet van naturalisatie te vorderen. In de tweede plaats heeft men gevraagd, of de regten, die de naturalisatie geeft, niet uitdrukkelijk bij de grondwet zouden moeten worden omschreven. Daarbij had men vooral het oog op de tweederlei soort van naturalisatie, die in Frankrijk en België bestond, waar alleen de zoogenaamde *grande naturalisation* eene volkomene, gelijkstelling met opzigt tot de oefening der burgerschapsregten medebrengt.

Nog heeft men, in verband met de thans behandelde artikelen, de vraag gedaan, of in den geest des grondwetgevers er eenig onderscheid bestaat tusschen de benamingen van *Nederlander* en van *ingezeten*; zoo ja, of de vreemdeling, die slechts korten tijd hier te lande heeft vertoefd, reeds daardoor onder de *ingezetenen* kan worden geteld. De vraag schijnt niet onbelangrijk, ook met het oog op de volgende artt. 14 en 15, waarbij aan de *ingezetenen* het regt tot het indienen van verzoeken en dat van vereeniging en vergadering worden toegekend. Al verder heeft men willen weten, of de inboorlingen der Overzeesche bezittingen *Nederlanders* zijn. De hiervoor vermelde verwijzing der regering naar het Burgerlijk Wetboek, waar in artikel 5 te dezen aanzien eene bepaling voorkomt, maakt dit punt in het stelsel dat de regering aan hare tegenwoordige voordragt tot grondwets-herziening ten grondslag heeft gelegd, nauwelijks twijfelachtig; maar kan dan in die Overzeesche bezittingen de hoedanigheid van Nederlander aan geheel de inlandsche bevolking worden toegekend?

Eindelijk gaf men in bedenking, of niet in de behandelde artikelen eene meer logische orde zou heerschen, indien achter de bepaling van artikel 8 omtrent het vereischte der hoedanigheid van Nederlander voor het bezit van burgerschaps-regt, onmiddelijk volgde: *De wet verklaart wie Nederlanders zijn* enz. (artikel 11).

Art. 13. Onderscheidene leden gaven aan art. 225 der bestaande grondwet boven het hier voorgestelde de voorkeur. Waar het zulk een gewigtig beginsel als de vrijheid der drukpers gold, moest, meenden zij, niet te veel aan de wet worden overgelaten. Volgens art. 225 kon de vrijheid der drukpers niet verder beperkt worden, dan voor zoover door hare voortbrengselen *de regten der maatschappij of die van bijzondere personen mogten worden beleedigd.* Thans zou de beperking nog verder kunnen worden uitgestrekt, of zou aan den anderen kant nog meer kunnen worden vrijgelaten, dan art. 225 toeliet: beide, zoowel het verzwakken als het te ver uitbreiden der bestaande waarborgen, scheen verwerpelijk. — De overige leden keurden de vereenvoudiging, die dit artikel heeft ondergaan, goed, en wilden dus de bepalingen omtrent de verantwoordelijkheid wegens het openbaren van gedachten of gevoelens door de drukpers, zonder nadere aanduiding in de grondwet, aan den gewonen wetgever overgelaten hebben.

Art. 14. Men vertrouwt, dat onder de hier vermelde, *wettelijk zamengestelde en als zoodanig erkende ligchamen* niet zoodanige vereenigingen begrepen zijn, die zich krachtens het volgende art. 15 kunnen vormen. Overigens acht men de hier voorkomende omschrijving van zedelijke ligchamen niet geheel juist. Er laat zich daaruit afleiden, dat voor de toelating dier ligchamen twee verschillende voorwaarden, *de wettelijke zamenstelling* en *het erkend zijn*, gevorderd worden. Intusschen is volgens art. 1690 van het Burgerlijk Wetboek de bloote erkentenis genoegzaam, zoo als er dan ook werkelijk vele zedelijke ligchamen hier te lande bestaan, die men niet van het indienen van verzoeken zou willen uitsluiten en van welke echter niet gezegd kan worden, dat zij wettelijk zijn zamengesteld. Aan den anderen kant vloeit het uit den aard der zaak voort, dat wettelijk zamengestelde ligchamen erkend zijn. Beter ware het daarom, de beide qualificatiën door het woord *of* van elkander te scheiden.

Art. 15. Onder verwijzing naar hetgeen in het eerste gedeelte van dit verslag sub V omtrent het gevoelen der meerderheid wegens de hier voorkomende nieuwe bepaling gezegd is, merkt men te dezer plaatse nog aan, dat de beweerde meerdere behoedzaamheid der Belgische staatsregeling omtrent het regt van vereeniging en vergadering, bij eene vergelijking der artt. 19 en 20 dier staatsregeling met het tegen-

(1) Men wilde destijds bij art. 4 de woorden gevoegd hebben: *behoudens de uitzonderingen bij de wet vast te stellen.*

(2) Die bijvoeging luide: »*De wet regelt de toelating en de wijze van uitzetting van vreemdelingen; mitsgaders de algemeene voorwaarden, op welke, ten aanzien van hunne uitlevering, verdragen met vreemde mogendheden kunnen worden gesloten.*"

woordig artikel van zelve in het oog valt. Daar is het regt van vergadering beperkt door de bijvoeging der voorwaarden: *paisiblement et sans armes*, en komt eene zeer gewigtige uitzondering voor, namelijk, dat de vergaderingen in de open lucht ten eenenmale aan de politie-verordeningen onderworpen blijven. Voor een en ander heeft men hier niets anders dan het voorschrift, dat bij de vast te stellen wet *het belang der openbare orde* in het oog moet worden gehouden. Overigens hebben bij de afzonderlijke overweging van het artikel verscheidene leden nog als hun gevoelen te kennen gegeven, dat men, juist opdat later met opzigt tot het regt van vereeniging en vergadering de handen niet gebonden zouden zijn, de regeling daarvan zonder eenige beperking aan de wet moest overlaten. Sommige leden opperden ten aanzien van het artikel nog een ander denkbeeld. Zij meenden dat men niet wel den grondwetgever een regt kan doen *erkennen*, en vroegen jegens wien zulk eene erkentenis plaats had of kon hebben. In hun oog zou dus de eenvoudige bepaling, dat het regt tot vereeniging en vergadering door de wet wordt geregeld, waarin dan de erkentenis van het regt stilzwijgend zou liggen opgesloten, boven de voorgestelde verkieslijk zijn.

ONTWERP VAN WET No. II.

Sommige leden hebben bij den aanvang der overweging van dit wets-ontwerp bevreemding aan den dag gelegd, dat bij eene zoo uitgestrekte grondwetsherziening als de tegenwoordige, de artt. 11, 12, 21 en 22 der bestaande grondwet, met uitzondering van eene taalkundige zuivering der beide laatste, geenerlei verandering zullen ondergaan; terwijl zij toch onmiskenbaar in de volgreeks der artikelen die, na de herziening, de grondwet van den staat zullen uitmaken, een stuitend anachronismus zullen vormen. Geene andere reden voor het behoud dier bepalingen schijnt te bestaan, dan het prijs stellen op historische herinneringen, doch dit was naar het oordeel der bedoelde leden, die anders de waarde dezer herinneringen op zich zelve volledig erkennen, hier geen voldoende grond. Het is, zeiden zij, de bestemming der wet, en dus ook der grondwet, om gebiedende, bij het uitvaardigen of in de toekomst toepasselijke regelen en voorschriften te geven, niet om de geschiedenis aan te vullen, die, als zoodanig, buiten haar gebied ligt. Eenige andere leden, wier gevoelen echter bij velen tegenspraak ontmoette, beweerden, dat de geheele zwarigheid omtrent het al of niet onveranderd behouden der vier aangehaalde artikelen niet zou bestaan, indien men het stelsel van grondwetgeving volgde, dat in hun oog het eenig goede was. Zij wilden namelijk de bestaande grondwet in haar geheel laten, de daarin noodzakelijk gekeurde veranderingen ten eenenmale afgescheiden houden van de tot nu toe geldige voorschriften, en dus het voorbeeld van Engeland volgen, waar gewoonlijk eene latere parlements-acte de vroegere wijzigt of intrekt, zonder dat de wetgever telkens aan het tot stand brengen van een nieuw volledig zamenstel van bepalingen denkt. Aan de wetenschap blijft het bij zulk eene handelwijze geheel overgelaten, om uit te maken, welke wettelijke of grondwettelijke voorschriften nog geldig zijn, of wel geheel of ten deele als ingetrokken en vervallen moeten worden beschouwd.

Meer algemeen werd bij de overweging der eerste afdeeling van dit hoofdstuk de vraag gedaan, of daarin geene stellige bepalingen zouden behooren voor te komen voor het geval dat de regerende Koning van de kroon afstand doet. De vormen, bij zulk een afstand in acht te nemen, zouden geregeld behooren te worden, en daar het hier, evenzeer als bij het overlijden des Konings, een overgang der kroon geldt, zou ook op dit geval de bepaling van art. 100 der bestaande grondwet, omtrent het vergaderen der Staten-Generaal zonder voorafgaande oproeping, toepasselijk behooren te worden gemaakt.

Art. 7. De overgroote meerderheid heeft zich tegen het denkbeeld verklaard, dat het voorstel tot verandering in de troonsopvolging niet meer uitsluitend van den Koning zou moeten uitgaan, maar ook van de zijde der Staten-Generaal zou kunnen komen. Men erkent wel met de regering, dat er gevallen denkbaar zijn, waarin het voor den Koning wenschelijk of in het algemeen belang raadzaam zou zijn, dat de Staten-Generaal hier het initiatief konden nemen. Maar die mogelijke moeijelijkheden wegen niet op tegen de gevaren, die het aannemen van het thans voorgedragen stelsel te eeniger tijd zou kunnen doen geboren worden. Men denke slechts aan tijden van onrust en verdeeldheid, en vrage dan wat er van de eer der kroon en de duurzaamheid der troonsopvolging worden zou, indien, met welk inzigt dan ook, de onschendbaarheid der daaromtrent bestaande beginselen door beraadslagingen in de Staten-Generaal wierd aangerand. Zelfs het bloot indienen van een wetsontwerp te dezer zake, al was dit strijdig met de denkwijze der groote meerderheid, zou verderfelijke gevolgen kunnen hebben.

Art. 8. De voorafgaande aanmerking geldt ook voor de bepaling in de 1ste alinea van dit artikel, ofschoon men erkennen moet, dat in het hier omschreven geval het gevaar minder, de noodzakelijkheid van eene regtstreeksche tusschenkomst der Staten-Generaal grooter is.

Nog hebben sommige leden reeds te dezer plaatse te kennen gegeven willen hebben, dat zij in het algemeen minder voor de oproeping van de Kamers der Staten-Generaal in dubbelen getale gestemd zijn. Maar al mogten zij zulk eene bijeenroeping voor zaken van overgroot gewigt willen toelaten, dan zouden zij toch voor de beide gevallen in de thans behandelde artikels 7 en 8 omschreven, de beperking niet kunnen goedkeuren, dat voor het nemen van een besluit de toetreding van twee derden der aanwezige leden gevorderd wordt. Het schijnt toch onraadzaam, om dan, als eene regeling der troonsopvolging eene volstrekte behoefte is geworden, het daaromtrent te doene voorstel aan zooveel hagchelijke kansen bloot te stellen. Men verwijst overigens zoowel voor het thans behandelde artikel als voor de volgende, waar van eene vergadering der Staten-Generaal in dubbelen getale sprake is, naar hetgeen hieronder, bij de opzettelijke behandeling van het wets-ontwerp no. XI, wordt aangemerkt.

Art. 12. Bij de overtuiging, die al de leden der Kamer bezielt, dat, in het wezenlijk belang van den Staat, zorgvuldig alles moet worden vermeden, wat, al wordt het ook met de zuiverste bedoelingen geuit, door eene verkeerde opvatting, tot verzwakking van den eerbied voor de kroon zou kunnen leiden, is men niet dan schoorvoetende overgegaan tot het openbaren der bedenkingen, die het tegenwoordig artikel heeft uitgelokt. Alleen de even krachtige overtuiging, dat de toestand van 's lands geldmiddelen, en vooral ook de zeer zware schuldenlast, waaronder Nederland gebukt gaat, gebiedende pligten oplegt, die allerminst bij eene herziening der grondwet uit het oog mogen worden verloren, heeft die aarzeling overwonnen. Eene aanzienlijke meerderheid heeft zich alzoo voor het denkbeeld verklaard, dat het cijfer van het inkomen der kroon, hetwelk in dit artikel voorkomt, niet zoozeer op zich zelf of in vergelijking met hetgeen in andere constitutionele staten plaats vindt, als wel met het oog op onzen finantiëlen toestand, als op den duur te hoog moet worden beschouwd. Daarom ziet men vooral bezwaar in de medewerking tot het vaststellen eener grondwettige bepaling, waardoor dit bedrag ook in de toekomst op diezelfde hoogte blijven zou.

Vele leden toonden zich dientengevolge voor het gevoelen gestemd, dat, zoo er al overwegingen van bijzonderen aard mogen bestaan, die voor het behoud van het inkomen der kroon op den thans voorgestelden voet gedurende de tegenwoordige regering pleiten, daarom toch het hoofddenkbeeld tot vermindering in de toekomst niet zou behoeven te worden opgegeven; welk doel welligt het best te bereiken ware door het thans behandelde grondwetsartikel in dien zin aan te vullen, dat voortaan bij den aanvang van elke nieuwe regering het inkomen der kroon, door de gewone wetgeving zal worden vastgesteld.

Terwijl men overigens de opoffering dankbaar erkent, die het geëerbiedigd Hoofd van den Staat, blijkens de memorie van toelichting, zich met opzigt tot het overschot der domeinen, bij de wet van 26 augustus 1822 aan Koning *Willem I* afgestaan, wil getroosten, kan men niet ontveinzen, het wenschelijk te achten, dat van de bedoelde opoffering eenig blijk in het tegenwoordig grondwets artikel mogt voorkomen. In dat artikel wordt toch enkel van het uit die domeinen door den Koning te genieten *inkomen* gesproken, en door geene enkele uitdrukking te kennen gegeven dat zij thans van patrimoniëel goed, staatsdomeinen, verbonden aan de kroon, zijn geworden. Men acht het van belang, dat, door eene verandering in de redactie van het artikel, dit punt voor het vervolg boven allen twijfel verheven worde. Nog heeft men aangemerkt, dat, daar hier van een eigenlijken afstand van patrimoniëel goed sprake is, die afstand op eene regelmatige wijze en in den vereischten vorm behoort plaats te hebben. Welligt is dit reeds geschied, of zal het onmiddellijk na de vaststelling van de tegenwoordige grondwetsbepaling het geval worden. In allen gevallen vertrouwt men, dat de regering wel eenige nadere inlichtingen ten aanzien der op dit punt bestaande inzigten zal willen geven.

Art. 14. Vrij algemeen heeft men zich tegen het denkbeeld der regering verklaard, om de bepaling eener vaste som voor het onderhoud van 's Konings zomer- en winterblijven uit de grondwet te doen wegvallen, en deze zaak, gelijk de memorie van toelichting het uitdrukt, aan de gewone regelen van vruchtgebruik te onderwerpen. Uit zoodanig eene regeling zouden moeijelijke en nietige geschillen kunnen ontstaan, die men, ook in het belang der kroon, moet trachten voor te komen. De schatkist zou daarenboven langs dien weg niet worden gebaat, maar integendeel de jaarlijksche overweging van hetgeen voor kosten van onderhoud werkelijk noodig is, ligt tot vermeerdering van rijksuitgaven leiden. Het behoud eener vaste som wordt dus verkieslijk geacht.

Nagenoeg even algemeen keurt men de verandering af, die met opzigt tot de landsgebouwen, ten gebruike van de Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis bestemd, in art. 32 der bestaande grondwet zou worden gebragt. De wet zou voortaan ook die gebouwen moeten aanwijzen, maar daaruit zou kunnen worden afgeleid, dat iedere Prins of Prinses regt heeft op zulk eene aanwijzing. Een nieuw bezwaar voor het rijk zou daarvan het gevolg kunnen zijn, te grooter, omdat het eenigzins onbestemde begrip van *Koninklijk Huis* voor aanmerkelijke uitbreiding vatbaar is.

Art. 15. Vele leden zien voor het uitstrekken den vrijdom van alle personele lasten tot de Pri[...] en Prinsessen van 's Konings Huis geene voldo[...] reden. Indien het al, wegens het bijzonder en [...] verheven standpunt, waarop de Prins *van Or*[...] geplaatst is, in aanmerking komt, om dezen [...] personele lasten vrij te stellen, dan schijnt het [...] minder noodzakelijk, om ook de overige Prinse[...] Prinsessen, die niet in zulk eene naauwe be[...] king tot den Staat geplaatst zijn, een priv[...] op het stuk van belastingen te verleenen. Nog heeft men gevraagd, wat hier door [...] neele lasten te verstaan zijn. Eene op[...] ring daaromtrent wordt wenschelijk geacht; ook [...] allen twijfel weg te nemen, als te eeniger tijd [...] algemeene belasting op de inkomsten mogt wor[...] uitgeschreven.

Art. 17. De zamensmelting van de artt. 35 en 36 [...] bestaande grondwet wordt, ten minste zoo als zij [...] plaats heeft, niet gebillijkt. De toekenning van [...] van Prins *van Oranje*, een titel, waaraan zich [...] historische herinneringen hechten, schijnt gewig[...] noeg om anders dan in 't voorbijgaan te worden [...] meld. Daarenboven is bij de tegenwoordige redactie [...] vermelding weggevallen, dat de Prins *van Oranj*[...] Konings *eerste onderdaan* is, terwijl het toch [...] belang moet worden geacht te doen uitkomen, [...] ook de Prinsen van 's Konings Huis zijne onderd[...] zijn. Deze laatste bedenking weegt te meer, o[...] de redactie van art. 44 van het tegenwoordig [...] werp, vergeleken met de artt. 64 en 65 der [...] staande grondwet, door het weglaten van het wo[...] *overige*, voet zou kunnen geven tot het vermoe[...] dat de Prinsen van 's Konings Huis niet meer o[...] de onderdanen begrepen worden; iets hetwelk t[...] wel niet in de bedoeling zal liggen.

Art. 18. *Aanzienlijke Nederlanders.* Men acht d[...] omschrijving eenigzins strijdig met den geest van [...] heel het tegenwoordig ontwerp van gewijzigde gro[...] wet, waarbij de beginselen eener volkomene gel[...] heid van alle staatsburgers, veel meer dan in [...] thans bestaande grondwet, zijn aangenomen. Da[...] enboven schijnt de bijvoeging *aanzienlijke* over[...] dig, daar het toch wel niet te verwachten is, d[...] immer een ingezeten, wiens maatschappelijke stelli[...] hem daarvoor minder geschikt maakt tot de voogdij o[...] eenen minderjarigen Koning zal worden geroepe[...] Alverder meent men, nu volgens dit artikel h[...] woord *inboorlingen* der bestaande grondwet do[...] *Nederlanders* zou worden vervangen, te dezer pla[...] se nog meer bijzonder te moeten wijzen op de hie[...] voor medegedeelde opmerkingen betrekkelijk de art[...] 8—11 van ontwerp I.

Art. 20. Men zou het verkieslijk achten, da[...] het voorschrift omtrent het maken der wet wege[...] de voogdij *bij het leven van den Koning*, niet zoo [...] gebiedend wierd gesteld. Er zijn gevallen denkbaar, dat het tot stand brengen van zulk eene wet bij het [...] leven des Konings niet wenschelijk zou zijn, of zelfs voor de rust van den Staat gevaarlijke gevolgen zou kunnen hebben.

Art. 23. Naar de meening van sommigen ligt aan art. 42 der bestaande grondwet de bedoeling ten grondslag, dat het initiatief voor de benoeming van den regent bij den Koning alleen zou berusten. Men wenschte voor de wet, waarvan het hier voorkomende nieuwe artikel *b* spreekt, dat initiatief uitsluitend aan den Koning te laten. Voorts acht men ook hier het voorschrift omtrent het vaststellen dier wet bij het leven des Konings te gebiedend. Het plotseling overlijden des vorsten kan toch een onoverkomelijken hinderpaal in den weg werpen. Beter ware het, op het voetspoor van de artt. 42 en 43 der bestaande grondwet, de zaak eenigzins meer facultatief te stellen. Alverder heeft men gevraagd, wat er gebeuren zal, indien dan toch de wet niet bij het leven des Konings is gemaakt. Sommigen hebben, tot oplossing dezer zwarigheid, naar de 2de alinea van het bij art. 29 nieuw voorgestelde artikel verwezen; doch die oplossing is nog niet geheel voldoende. Dáár toch wordt wel gezegd, dat, bij het ontbreken van den regent, het koninklijk gezag door de in een vorig artikel omschrevene vergadering wordt waargenomen, maar er wordt niets omtrent het tot stand brengen der dan nog noodzakelijke wet bepaald. Eindelijk heeft het de aandacht getrokken, dat niet voorzien is in het geval, waarvan de laatste alinea van art. 43 der bestaande grondwet gewaagt, namelijk, dat niet bij tijds de opvolging in het regentschap geregeld is.

(*Vervolg hierna.*)

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.

Vervolg der
Arnhemsche Courant,
Van Dingsdag 18 Juli 1848.

Voorloopig verslag van de commissie van rapporteurs van de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het ontwerp tot herziening der grondwet.

(*Vervolg van no. 149.*)

Art. 24. Al mogt, tegen het gevoelen van zeer vele leden aan, de Raad van State behouden blijven, dan zou men toch groot bezwaar zien in het opdragen aan dat staatscollegie van zoodanige gewigtige regeringshandelingen, als waarmede het hier en in het volgende art. 29 wordt belast. Reeds dadelijk moet men opzien tegen het toekennen bij de grondwet, onder bepaalde, altijd netelige omstandigheden, van eenen aanmerkelijken invloed op 's lands zaken aan een collegie, welks zamenstelling en bevoegdheid, volgens artikel 50 van ditzelfde ontwerp, nog eerst bij eene later vast te stellen wet moet worden geregeld. Maar daarenboven klinkt het vreemd, dat de Vergadering, die volgens de artt. 24 en 29 tijdelijk gewigtige functiën van uitvoerend gezag zal vervullen, uit twee zulke ongelijksoortige bestanddeelen zal zijn zamengesteld als den niet verantwoordelijken Raad van State en de verantwoordelijke ministers. Er ligt daarin een strijd met het stelsel omtrent de verantwoordelijkheid der ministers voor *alle* regeringsdaden, die men niet weet op te lossen.

Art. 25. Aangenomen dat het beginsel van de oproeping der Staten-Generaal in dubbelen getale op zich zelve aannemelijk is — een punt, waaromtrent men ook hier weder naar de aanmerkingen op hoofdstuk XI verwijst — schijnt hier in de toepassing van het beginsel eene leemte te bestaan. Bij art. 24 wordt namelijk eene verdubbeling der Staten-Generaal gevorderd voor het ontvangen van het verslag van het voorhanden geval. Daarentegen zou, volgens art. 25, voor het nemen van het besluit op dat verslag, niets meer dan eene vereenigde zitting der beide Kamers noodig zijn. Voor het mindere zou dus verdubbeling, voor het meerdere niets dan de medewerking der enkelvoudige, ofschoon tot dezelfde vergadering vereenigde Kamers, gevorderd worden. Misschien ligt de feil enkel in eene minder juiste redactie van art. 25 en wordt daar eene vereenigde zitting der verdubbelde Kamers bedoeld; maar dan zou in allen gevalle het laatstgenoemde artikel eene verduidelijking behoeven. Overigens helt men, mede op nader aan te duiden gronden, tot het gevoelen over, dat zoowel voor het ontvangen der mededeeling wegens den toestand des Konings, als voor het nemen der daardoor noodig geworden beslissing, *eene vereenigde* vergadering der beide enkelvoudige Kamers genoegzaam, maar ook voor dit geval noodig is.

Nog heeft men gevraagd, wat door de *plegtig af te kondigen wet*, waarvan te dezer plaatse gesproken wordt, te verstaan zij. Het bij art. 121 der bestaande grondwet voorgeschreven formulier van afkondiging kan voor die wet niet gevolgd worden, omdat de medewerking des Konings wel moet ontbreken.

Art. 36. Algemeen en met aandrang heeft men gevraagd naar de redenen, die de regering bewogen hebben, om de eerste der gewigtige bepalingen van het nieuwe art. *a* in de woorden te vervatten: DE PERSOON *van den Koning is onschendbaar.* Er bestaat te meer aanleiding tot deze vraag, omdat de memorie van toelichting tot dit ontwerp op bladz. 5 schijnt te kennen te willen geven, dat te dezer plaatse de eigene woorden zijn overgenomen van een in de verklaring der Kamer van 16 maart jl. gedaan voorstel; hetgeen echter blijkbaar het geval niet is. De Kamer had den wensch geuit, dat eene der hoofdvoorwaarden van het constitutionnele regeringsstelsel: »DE KONING *is onschendbaar*" niet langer in onze grondwet ontbreken mogt. Dat er tusschen deze laatste formule en die, welke de regering heeft aangenomen, een gewigtig onderscheid bestaat, schijnt geen betoog te behoeven: de verwijzing naar hetgeen in 1831 in het Belgische nationale congres verhandeld is geworden, toen daar over art. 63 van de tegenwoordige staatsregeling van dat land beraadslaagd werd, is genoegzaam. Zoodanige beperkende uitlegging, als te dier gelegenheid aan het beginsel der koninklijke onschendbaarheid gegeven werd, zou geenszins strooken met de denkwijze van de leden der Kamer, die dat behoedende beginsel evenzeer tot de waardigheid als tot den persoon des Konings willen hebben uitgestrekt. Van die overtuiging uitgaande, heeft men het niet kunnen goedkeuren, dat in den eed van de leden der Staten-Generaal, zoodanig als die in art. 34 van het tegenwoordig ontwerp voorkomt, insgelijks alleen van de onschendbaarheid van *den persoon* des Konings gesproken wordt, met weglating der vermelding van de *koninklijke waardigheid*, waarvan de bij art. 53 der bestaande grondwet voorgeschreven eed uitdrukkelijk gewag maakte. In allen gevalle zou men in den bedoelden eed bewoordingen verlangen, waaruit bleek, dat de handhaving van het koningschap of van den Koning, in de ruimste beteekenis van het woord, beloofd werd.

Art. 38. *De zekerheid van het rijk.* Men heeft hier en bij de geheel gelijkluidende uitdrukking in art. 39 de vraag gedaan, of onder: *het rijk* ook de Overzeesche bezittingen verstaan worden, welker zekerheid dan toch bij te doene mededeelingen of gesloten verdragen zeer bepaald betrokken kan zijn. In het stelsel der regering, die reeds door de veranderde redactie van het 1ste artikel der gewijzigde grondwet de overzeesche bezittingen stellig onder het koningrijk der Nederlanden begrijpt, schijnt het antwoord niet twijfelachtig. Maar dan had zij ook aan het vooruitgezette beginsel (waaromtrent men de aanteekening bij art. 3 van ontwerp I raadplege) overal getrouw moeten blijven, en dit is, meent men, niet altijd het geval geweest. Zoo leest men in art. 14 van ontwerp III, dat de ministers inlichtingen geven, die niet strijdig kunnen worden geoordeeld met het belang en de zekerheid van *het rijk, de koloniën en Overzeesche bezittingen.* Waartoe die laatste bijvoeging, indien de koloniën en Overzeesche bezittingen toch reeds van zelve onder *het rijk* begrepen zijn? Meerdere gelijkvormigheid van redactie is op dit punt wenschelijk.

Buitendien hebben eenige leden te dezer gelegenheid doen opmerken, dat de Overzeesche bezittingen in de thans aanhangige wets-ontwerpen geenszins altijd onder dezelfde bewoordingen aangeduid, maar integendeel nu eens op deze dan op gene wijze omschreven worden. Een in 't oog vallend voorbeeld daarvan vindt men in art. 41 van ditzelfde ontwerp, waar eerst van *koloniën en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen;* daarna van *Overzeesche bezittingen*, zonder meer; en een weinig verder op nieuw van *koloniën en bezittingen* gesproken wordt. In art. 51 vindt men daartegen weder *bezittingen van den staat in andere werelddeelen;* in het reeds aangehaalde art. 14 van wets-ontwerp III *koloniën en Overzeesche bezittingen;* in art. 38 *bezittingen van den staat in andere werelddeelen;* in art. 7 van wets-ontwerp VIII *Overzeesche bezittingen;* in art. 5 van wets-ontwerp XII enkel *koloniën* enz. Niet slechts vordert de juistheid en netheid van uitdrukking, naar welke de regering heeft gestreefd, dat deze onderling verschillende benamingen voor dezelfde zaak uit de tegenwoordige wets-ontwerpen verdwijnen; maar er zou daarvoor eene drangreden van meer gewigt kunnen worden aangevoerd. Het liet zich toch beweren, dat er nog onderscheid bestaat tusschen eene *kolonie* en eene *Overzeesche bezitting*, en wel in dien zin, dat bij voorbeeld de eerste benaming meer bepaald op Suriname, de tweede op Java toe te passen is. Maar dan zou ook te eeniger tijd uit het weglaten van het woord *koloniën*, daar waar van de Overzeesche bezittingen sprake is, eene gevolgtrekking kunnen worden afgeleid, die men thans door eene geringe wijziging van redactie moet voorkomen.

Art. 39. Algemeen vereenigt men zich met de hoofdstrekking van het 3de lid van dit artikel, zoodanig als deze hoofdstrekking in de memorie van toelichting nader wordt omschreven. Daarentegen heeft men bezwaar tegen de redactie, vooral tegen de keuze van de uitdrukking: *wettelijke regten*, die iets onbepaalds heeft, en waaraan men niet ligt de uitgestrekte beteekenis geven zal, die zij, volgens de regering zelve, hebben moet. Het woord *wettelijk* toch is bij ons gebruikelijk, als men spreekt van datgene wat uit eene reeds bestaande wet voortvloeit of tot zulk eene wet betrekking heeft. In dien geest spreekt men van *wettelijke verordeningen.* Het moge moeijelijk zijn, iets beters uit te denken; onmogelijk schijnt het niet, duidelijker te doen uitkomen, dat men het regt, de bevoegdheid der wetgevende magt in derzelver ganschen omvang bedoelt; met andere woorden, van zoodanige verdragen spreekt, die eenige bepaling betrekkelijk onderwerpen van wetgeving inhouden.

Het voorschrift, volgens hetwelk de Staten-Generaal, ingeval het verdrag eenige bepaling of verandering inhoudt, die tot het gebied der wetgeving behoort, alleen tot de goedkeuring van die *bepaling of verandering* geroepen worden, wordt veel te beperkend geacht. Groote moeijelijkheden zouden daaruit kunnen ontstaan, daar het verdrag toch in den regel een zamenhangend geheel vormt, waarvan de afzonderlijke deelen met elkander in naauwe betrekking staan, en het dus steeds bezwaarlijk zou zijn aan te wijzen, waar de goedkeuring moest aanvangen, waar eindigen. Het gebeurde omtrent het met België gesloten verdrag heeft daarvan een overtuigend bewijs opgeleverd. Men meent dus, dat in het geval, waarvan hier sprake is, de goedkeuring van geheel het verdrag zou moeten worden gevorderd.

Art. 40. Ofschoon men het vrij algemeen goedkeurt, dat de regten der militaire officieren voortaan bij de wet zullen worden gewaarborgd, meent men toch, dat de magt des Konings bij het tegenwoordig artikel, hetwelk veel verder gaat dan de artikelen 66 en 124 der Belgische staatsregeling, te zeer wordt beperkt. Het heeft de strekking om den Koning onder alle omstandigheden aan de eenmaal bij de wet vast te stellen regels wegens de bevordering, het ontslag of het pensionneren der officieren te binden, zoodat de wet niet zou mogen nalaten om ook regels te stellen voor tijden van oorlog of gevaar. Nu is het wel, blijkens de memorie van toelichting, de bedoeling niet om voor zulke buitengewone omstandigheden de uitvoerende magt in hare keuzen of beslissingen te zeer te belemmeren. Maar toch zouden, naar het oordeel van sommige leden, de bewoordingen van het voorgestelde artikel medebrengen, dat de vast te stellen wet geene uitzondering zou kunnen maken, waardoor de bevordering en het ontslag der officieren in oorlogstijd vrijelijk aan den Koning wierden overgelaten, en dit is het intusschen wat men bepaaldelijk wenscht en door eene wijziging van het artikel in het oog wil doen vallen.

Eenige leden gingen ten deze van andere beschouwingen uit. Zij meenden dat 's Konings oppergezag over zee- en landmagt niet voldoende zou kunnen worden gehandhaafd, als aan hem niet voortdurend en onvoorwaardelijk, behalve de benoeming, ook de plaatsing en het ontslag der officieren verbleven.

Art. 41; *het nieuwe art.* a. — In vier der Afdeelingen hebben de leden nagenoeg eenstemmig verklaard, genoegen te nemen met het denkbeeld, waarvan de regering bij het vaststellen der 2de alinea van dit artikel is uitgegaan. Men keurt het dus vrij algemeen goed, dat al datgene, wat bij de tegenwoordige reglementen op het beleid der regering in de Overzeesche bezittingen is vastgesteld, door de wet zou worden geregeld, en dat derhalve, om de uitdrukking der regering te bezigen, de grondwet voor de koloniën zou uitgaan van de wetgeving in het moederland. Bij sommige leden bestonden echter te dezen aanzien nog bedenkingen, vooral daaruit ontsproten, dat het twijfelachtig bleef, welke omvang aan de zoo even gemelde reglementen op het beleid der regering kon worden toegekend. Het is waar, het gold hier eene geijkte uitdrukking; ieder wist, wat in de tegenwoordige reglementen voorkwam; maar daaruit volgde geenszins, dat deze staatsstukken niet nog eene verandering konden ondergaan, of dat men later niet zou kunnen beweren, dat er tot nu toe onderwerpen in behandeld waren, die daar niet te huis behoorden, of wel, dat naderhand niet zou kunnen blijken, dat onderwerpen weggelaten waren, welker behandeling in de wetten op het beleid der regering plaats moest vinden. De bedoelde leden verlangden derhalve op dit punt nog eene nadere toelichting. Misschien zouden zij door eene ophelderende verklaring der regering, waarin de onderwerpen wierden opgesomd, die in de bedoelde wet zouden worden geregeld, geheel tevreden worden gesteld.

Tegen de 3de alinea van het artikel, op zich zelve beschouwd, zijn geene bedenkingen in het midden gebragt; wordende integendeel de bemoeijenis der wetgeving met het muntstelsel in onze Overzeesche bezittingen allezins doeltreffend geacht. Intusschen is het de aandacht niet ontgaan, dat het muntstelsel reeds tot de onderwerpen behoort, waaromtrent in de bestaande reglementen op het beleid der regering eenige algemeene bepalingen voorkomen; terwijl men in den geest van het voorgedragen grondwets-artikel het tegendeel zou hebben moeten veronderstellen. Dit heeft dan ook aanleiding gegeven tot de vraag, in welke verhouding de afzonderlijke vermelding van het muntstelsel tot de onmiddellijk voorafgaande bepaling omtrent het vaststellen der reglementen door de wet staat.

De laatste alinea van het artikel heeft tot veel ernstiger bezwaren aanleiding gegeven, zoo zelfs, dat men ten slotte met eene zeer groote meerderheid verklaard heeft, zich met die bepaling, zoo als zij thans ligt, niet te kunnen vereenigen. Men ging daarbij uit van de overtuiging, dat, in het wezenlijk belang onzer koloniën en van het vaderland, de wetgevende magt op het beheer dier bezittingen eenen aanmerkelijken invloed behoort uit te oefenen; dat men zich bij de regeling van dien invloed naar de werkelijke behoeften moet rigten; maar dat in geen geval de bemoeijenissen der wetgevende magt zich voor de koloniën even ver kunnen uitstrekken als voor het moederland. Overdrijving van een anders heilzaam beginsel zou hier vooral verderfelijke gevolgen kunnen hebben. Maar dit aannemende, moest men wel tot de slotsom komen, dat eene bepaling, volgens welke de wet alle onderwerpen betreffende de koloniën kan regelen, die daarvoor *vatbaar* worden bevonden, veel verder zou kunnen leiden, dan men wenschelijk of raadzaam achtte, en dus als hoogst gevaarlijk te beschouwen was. De vraag rees toch dadelijk, wie zou moeten beoordeelen of een tot de koloniën betrekkelijk onderwerp *vatbaar* was voor regeling bij de wet; en in het stelsel der regering kon men geen ander antwoord geven dan: de wetgevende magt. Maar als men dan bedacht, dat de Tweede Kamer het initiatief van wetten kon nemen; dat in het nieuwe stelsel geen ministerie zich zou kunnen handhaven, hetwelk tegen het gevoelen van de meerderheid der Tweede Kamer handelde, en dat die Vergadering, bij de voorgedragene wijze van zamenstelling der volksvertegenwoordiging, misschien in het vervolg ligter met tijdelijk heerschende volksmeeningen zou instemmen, moest men erkennen, dat de voorgedragene beperking van de bemoeijenis der wetgevende magt niets wezenlijks had, of ten minste onder zeer denkbare omstandigheden niets baten zou. Bij de overweging van de middelen om dit hoofdbezwaar weg te nemen, helde men het meest over naar eene geheele weglating der laatste alinea van het artikel, waarmede dan eene aanvulling van het 3de lid gepaard kon gaan, in dien zin, dat, behalve het muntstelsel, daarin nog eenige andere onderwerpen wierden opgenoemd, die niet in de bestaande reglementen op het beleid der regering behandeld worden, en welker regeling bij de

wet echter noodzakelijk is. Men hield het voor wenschelijk, dat bij de keuze dier onderwerpen bepaald op de zoodanige wierd gelet, die meer bijzonder de betrekkingen tusschen het moederland en de koloniën in tegenoverstelling van het inwendig beheer der Overzeesche bezittingen, betreffen. Als voorbeeld noemde men het tarief van in- en uitgaande regten. Ook de regeling der pensioenen van de Nederlandsche ambtenaren in Indië moest, volgens sommigen, tot de bedoelde onderwerpen worden gebragt. Ofschoon dit denkbeeld, in zijn geheel genomen, ver den meesten bijval vond, konden ook de voorstanders daarvan de tegenwerping niet geheel ontzenuwen, dat op die wijze de deur zou gesloten zijn voor elke aanvulling van de eenmaal vastgestelde reeks van door de wet te regelen onderwerpen, terwijl toch de ondervinding de noodzakelijkheid van zulk eene aanvulling aan het licht kon brengen. Dit gaf bij eenige leden aanleiding tot het opperen van het denkbeeld, om de 4de alinea van het artikel in wezen te laten, met die verandering, dat het voorstel om een onderwerp betreffende de koloniën onder de zoodanige te begrijpen, die regeling bij de wet toelaten, steeds van den Koning alleen zou moeten uitgaan; of ook dat te dien aanzien uitsluitend door den Koning en de Eerste Kamer zou moeten worden beslist. Daar echter ook dan de mogelijkheid niet was weggenomen, dat de regering haars ondanks door de Tweede Kamer tot uitbreiding van den invloed der wetgevende magt omtrent de koloniën zou kunnen gebragt worden, bleef ten slotte de meerderheid het inslaan van dezen middenweg veel minder aannemelijk achten, dan het volgen van het denkbeeld omtrent de aanvulling van alinea 3 van het artikel.

Ter gelegenheid der behandeling van dit belangrijk onderwerp, werden nog door enkele leden andere beschouwingen in het midden gebragt. Zoo werd door sommigen het gevoelen voorgestaan, dat de gewone wet bijna al wat de Overzeesche bezittingen betreft, zonder gevaar regelen kon, mits slechts aan den gouverneur-generaal de handen niet te zeer gebonden wierden, en aan dezen dus bij de wet zelve eene zeer ruime magt wierd toegekend. Eenige weinige leden drongen er op aan, dat in de grondwet zelve het beginsel der oprigting van eenen raad van koloniën wierd opgenomen, die, uit der zake kundige mannen zamengesteld, den minister, die toch niet alles overzien en weten kon, ter zijde staan en voorlichten moest.

Art. 41, *het nieuwe art.* b. — Omtrent de 1ste zinsnede van dit artikel is geene andere aanmerking gemaakt, dan dat men de nadere omschrijving omtrent het jaarlijks in te dienen *omstandig verslag*, die in de memorie van toelichting voorkomt, in de grondwet zelve zou wenschen te zien opgenomen.

De twee overige leden van het artikel hebben tot veel meer bedenkingen aanleiding gegeven, die vooral ook daaruit voortsproten, dat men de bedoeling der regering niet volkomen begreep; terwijl het toch, na al het voorgevallene over de wijziging, die in 1840 in dit deel der grondwet is gebragt, hier zoozeer als ergens, van alles overwegend belang te achten is, dat men elkander over de strekking der voorgedragene bepalingen goed versta, en dat daaromtrent niet de minste dubbelzinnigheid overblijve. *Het slot der koloniale rekening*, zegt het voorstel, *wordt bekrachtigd door de wet.* Die woorden schijnen mede te brengen, dat daarbij van eene rekening der geheele Indische administratie sprake is, en echter houdt men het niet voor onmogelijk, dat de regering de zoogenaamde remise-rekening of verantwoording van naar het moederland gezondene Oost-Indische producten op het oog hebbe gehad. Maar was dit het geval, dan zou het laatste lid van het artikel, inhoudende: *Het batig slot wordt onder de rijks-inkomsten opgenomen*, waarschijnlijk anders gesteld zijn geworden. De vraag is dus: wordt hier van twee onderscheidene sloten van rekeningen gesproken, en zoo ja, waarin is het onderling verschil tusschen die beide dan gelegen? Overigens zijn bij de overweging van dit artikel door de leden onderscheidene denkbeelden ontwikkeld omtrent de wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen, die zich ten laatste vooral daarin vereenigden, dat de grondwet het vaststellen eener bepaalde wet omtrent die wijze van beheer en verantwoording zou behooren voor te schrijven; een denkbeeld, dat men aan de ernstige overweging der regering aanbeveelt.

Art. 42. Eenige leden achten het wenschelijk, dat aan het hoofd van dit artikel de bepaling gesteld worde, dat de Koning alle ambtenaren benoemt, die uit 's lands kas worden betaald, met uitzondering van de zoodanigen, omtrent wier aanstelling bij de wet of bij wettelijke verordeningen anders is beschikt. — Daarentegen hebben andere leden het gevoelen voorgestaan, dat bij de wet aan de burgerlijke ambtenaren met opzigt tot hunne bevordering en hun ontslag dezelfde waarborgen moesten worden verleend, als aan de militaire officieren bij art. 40. De burgerlijke ambtenaren hadden, meenden zij, gelijke aanspraak tot beveiliging tegen willekeur en onverdiende achteruitzetting als de officieren; zoodat dat dan ook nieuwere staatsregelingen, waaronder het ontwerp van die voor Pruisen, hunne bevordering of hun ontslag aan bepaalde voorwaarden onderwierpen. Daartegen, werd echter door andere leden ingebragt, dat men door zulk eene beperking de magt des Konings te zeer zou verkorten, en dat toch ook werkelijk in het bedoelde opzigt de burgerlijke ambtenaar met den officier niet op ééne lijn te stellen was. Men beriep zich daarbij op de meerdere ondergeschiktheid, waartoe de laatste verpligt is; op den aard zijner roeping, die hem in den regel, eenmaal ontslagen zijnde, voor een ander burgerlijk bedrijf minder geschikt maakt, en op de geheel andere regelen, die ten aanzien der bevordering en van het ontslag van militaire officieren gevolgd worden.

Nog heeft men vrij algemeen aangemerkt, dat de beide laatste alinea's van het artikel omgezet en eenigermate gewijzigd moeten worden, opdat blijke, dat ook de pensioenen van de ambtenaren der regterlijke magt door de wet worden geregeld.

Art. 45. Men heeft gevraagd, of, volgens de zienswijze der opstellers van het tegenwoordig ontwerp, het regt van gratie ook dat van commutatie in zich vervat; met andere woorden, of de Koning bijv. eene criminele straf in eene correctionnele kan veranderen. Tegen zoodanig eene uitlegging heeft men geen bezwaar; maar men acht het wenschelijk, dat de te dezer zake meermalen gerezene twijfeling eens vooral worde opgelost, waartoe het regerings-antwoord op het tegenwoordig verslag eene geschikte gelegenheid zou aanbieden.

Art. 46. *Door de wet.* Is dit eene algemeene wet, of de bepaalde wet waarvan de dispensatie gegeven wordt. Men vermoedt het laatste, daar de regering zelve, blijkens de memorie van toelichting, het denkbeeld eener algemeene dispensatie-wet regtstreeks schijnt af te keuren; met welk denkbeeld men zich trouwens van de zijde der Kamer insgelijks volstrekt niet zou kunnen vereenigen. Maar is zoodanig werkelijk de bedoeling, dan behoort men daarvan te doen blijken door in het artikel niet te stellen: *in de gevallen door* DE *wet*, maar: *in de gevallen door* DIE *wet omschreven.*

Artt. 50 *en* 51. Bij deze artikelen kan de commissie van rapporteurs niet anders dan zich gedragen aan de meer algemeene beschouwingen betrekkelijk de door velen gewenschte opheffing van den Raad van State of ook betrekkelijk de zamenstelling en den werkkring van dat collegie, indien het mogt blijven bestaan, welke aan het hoofd van dit verslag sub. II. zijn medegedeeld. Geheel en al ondergeschikt aan die algemeene beschouwingen, is met opzigt tot art. 51 nog het volgende in het midden gebragt.

Men heeft gevraagd, wat hier onder de *algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat* te verstaan zij, en of deze uitdrukking, in het stelsel der regering, nog iets meer omvat dan de koninklijke besluiten, die het uitvloeisel zijn van de bij art. 36 aan den Koning opgedragen uitvoerende magt. Tot dit laatste wilde men de maatregelen van inwendig bestuur uitdrukkelijk beperkt hebben.

Sommige leden gaven, onder het straks vermelde voorbehoud, in bedenking, of de laatste zinsnede van het artikel wel kan behouden blijven, voor het geval, dat de regering aan den Raad van State administrative regtsmagt mogt willen toekennen. Dan toch zou het niet meer uitsluitend de Koning zijn, die over aan den Raad van State onderworpene zaken besluit, maar zou dat ligchaam zelf moeten kunnen beslissen.

Art. 53. Algemeen is men van gevoelen, dat het gewigtig voorschrift van het laatste lid van dit artikel meer in overeenkomst met den aard der zaak en krachtiger zou zijn uitgedrukt, indien er te lezen stond, dat geen besluit of geene beschikking des Konings verbindende kracht heeft, tenzij zoodanig besluit of zoodanige beschikking voorzien is van de mede-onderteekening van een verantwoordelijk hoofd van een ministerieël departement.

Art. 54. Sommige leden achten het wenschelijk, dat art. 78 der bestaande grondwet behouden blijve. Nu eenmaal de grondwetgever gemeend heeft, uitdrukkelijk te moeten voorschrijven, dat voor de aanvaarding van zulk eene gewigtige betrekking als die van hoofd van een ministerieël departement of ook van lid van den Raad van State, het afleggen van den eed van trouw aan de grondwet gevorderd wordt, schijnt het noch raadzaam, noch noodzakelijk, om die voorzorg te doen vervallen.

ONTWERP VAN WET No. III.

Het oogpunt, waaruit de meerderheid der in de Afdeelingen vereenigde leden het verkiezings-stelsel beschouwt, dat aan de bepalingen van dit wets-ontwerp ten grondslag ligt, is reeds in den aanhef van dit verslag beknoptelijk ontvouwd, en het schijnt dus noodeloos daaromtrent thans in nieuwe ontwikkelingen te treden. Men onthoudt zich daarvan te liever, omdat men het onder de bestaande omstandigheden ongepast zou oordeelen met de regering in eenen woordenstrijd te treden over de stelling, die zij in hare memorie van toelichting tot dit ontwerp op den voorgrond plaatst, dat namelijk door hare voorstellen het grondwettig voorschrift, dat de Staten-Generaal het geheele Nederlandsche volk vertegenwoordigen, van eene wettelijke fictie tot eene waarheid wordt gemaakt. Men zal daaromtrent alleen aanmerken, dat zulk eene veroordeeling van eene vertegenwoordiging, die uit kracht der bepalingen van eene plegtig bezworene grondwet bestaat, hier niet noodzakelijk was en zelfs de strekking zou kunnen hebben, om eenigermate het gezag te ontnemen aan hetgeen door die vertegenwoordiging nog zal worden tot stand gebragt; terwijl daarenboven de stelling zelve geenszins boven tegenspraak verheven is. Indien toch in de schatting van den steller der memorie van toelichting de fictie daarin gelegen was, dat tot nu toe niet alle burgers staat regtstreeks tot de verkiezingen der vertegenwoordiging medewerken, dan zal eene gelijke fictie ook na het invoeren van het voorgedragen kiesstelsel blijven bestaan. — Overigens wordt hier ten overvloede herinnerd, dat de volgende bedenkingen op de afzonderlijke artikelen van het ontwerp, ook waar dit niet opzettelijk is uitgedrukt, als ondergeschikt moeten worden aangemerkt aan de vroeger medegedeelde, algemeene beschouwingen omtrent het stelsel van vertegenwoordiging.

Art. 3. Met een terugblik op die beschouwingen, is door sommige leden het denkbeeld geopperd, dat het wenschelijk ware, bij de grondwet zoo min mogelijk in bijzonderheden omtrent het in te voeren stelsel van verkiezingen te treden en, wat slechts eenigzins daarvoor vatbaar schijnt, aan de wet over te laten. Het geldt hier toch eene geheel nieuwe zaak, waaromtrent men vrij algemeen hier te lande alle ervaring mist. Zoo ligt zou men de eene of andere bepaling in de grondwet schrijven, waarop men in het vervolg, als zij mogt blijken verkeerd te werken, volgaarne zou willen terugkomen, terwijl het dan daarvoor te laat zou zijn. Ook leden, die anders onder de bestaande omstandigheden vóór regtstreeksche verkiezingen tot benoeming der leden van de Tweede Kamer gestemd zijn, gevoelen zich in dit opzigt bezwaard. In dien geest dan heeft men gevraagd, of de hier voorkomende bepalingen niet zouden kunnen worden beperkt tot de enkele vaststelling van den census — een punt, dat, men erkent het gaarne, om overwegende redenen, bezwaarlijk in het midden kan worden gelaten; zoodat dan al het andere, met name ook het aannemen van het beginsel omtrent de verdeeling der *provinciën* in kiesdistricten, aan de wet zou worden overgelaten.

Voorts heeft men algemeen verlangd, door nadere toelichtingen in de gelegenheid te worden gesteld, om den grondslag, waarop het voorstel der regering omtrent de schatpligtigheid der kiezers berust, te kunnen beoordeelen. De Staats-commissie had voor die schatpligtigheid eene andere regeling aangenomen, die zich in zooverre aanprees, als zij zich vasthechtte aan bestaande verordeningen of vroeger gedane voorstellen omtrent het tegenwoordig kiesstelsel. Men wenscht daarom te weten, welke redenen de regering gehad heeft, in dit opzigt van de denkbeelden der Staats-commissie af te wijken. Alverder vraagt men, of de voorgestelde regeling niet zou kunnen leiden tot het verbreken der verhouding tusschen steden en het platte land op het stuk der vertegenwoordiging. Nog wenscht men nadere opheldering te ontvangen omtrent de beteekenis, die men aan de hier voorkomende uitdrukking: NIET BENEDEN *het bedrag van f*20 TOT *f*160 hecht; woorden, waarop de aandacht te meer moest gevestigd zijn, omdat zij verschillen van die in het ontwerp der Staats commissie te dezer plaatse. Men vat die woorden zoodanig op, dat bij de wet omtrent de verkiezingen de census niet beneden het bedrag van f20 zal kunnen dalen, noch boven dat van f160 klimmen; terwijl sommigen nog van oordeel zijn, dat deze beide uiterste grenzen zullen moeten worden bereikt; zoodat dat bijv. in die plaats van ons vaderland, waar de voorwaarden het gunstigst kunnen zijn, het hoogste cijfer zal moeten worden vereischt.

Art. 4. Bij de overweging van dit artikel, hetwelk, gelijk reeds vroeger gebleken is, met opzigt tot de wijze van zamenstelling der Eerste Kamer een stelsel aanneemt, waarmede de groote meerderheid der leden zich niet kan vereenigen, heeft men zich in de eerste plaats uitgelaten over de vraag, welk ander stelsel, naar het oordeel dier leden, beter dan het voorgedragene, geschikt zou zijn, om aan den genoemden tak der wetgevende magt die kracht en dien zedelijken invloed, alsmede dat karakter van vastheid en duurzaamheid te verzekeren, waardoor hij in het raderwerk der nieuwe grondwettige instellingen aan zijne bestemming zou kunnen voldoen. Ofschoon de gevoelens omtrent dit gewigtig punt uiteenliepen, openbaarde zich toch eene meerderheid voor het denkbeeld om de benoeming der leden van de Eerste Kamer aan den Koning te laten, doch zijne keuze te beperken tot categoriën van mannen, die door het bekleeden van aanzienlijke staatsambten, hooge regterlijke betrekkingen of eenen bepaalden graad bij de land- en zeemagt, of ook bij bijzondere gegoedheid, of door hunne plaatsing op een hoog standpunt als handelaars en fabrijkanten, of eindelijk door uitstekende wetenschappelijke verdiensten het vermoeden voor zich hebben, dat zij met de voor het lidmaatschap dezer Kamer vereischte kundigheden eene genoegzame mate van onafhankelijkheid, maatschappelijken invloed en belangstelling in de openbare zaak vereenigen. Tot dat denkbeeld behoorde voorts de benoeming van de leden der Eerste Kamer voor hun leven, de onontbindbaarheid dier Kamer en de onbepaalde bevoegdheid des Konings tot vermeerdering harer leden. Men ontkende niet, dat aan het verleenen dezer laatste bevoegdheid zwarigheden verbonden waren, maar meende toch, dat er geen ander middel denkbaar was, om, als de behoefte daaraan zich gevoelen deed, den al te sterken tegenstand van de meerderheid der Kamer te matigen. — Naast dit denkbeeld rangschikte zich dat van verscheidene andere leden, die — van meening zijnde, dat eene benoeming van de leden der Eerste Kamer door den Koning, al

werd de keuze ook aan categoriën verbonden, niet geschikt was om aan dat staatsligchaam de vereischte zedelijke kracht te verzekeren, — meer naar het stelsel der regering overhelden, maar dit dan toch niet dan met aanmerkelijke wijzigingen konden omhelzen. Zoo wilden zij bovenal de benoeming van de leden der Eerste Kamer aan andere kiezers hebben toevertrouwd, dan die de Tweede Kamer zouden benoemen, en ook de voorwaarden van verkiesbaarheid anders geregeld hebben. Naar hun oordeel, namelijk, moest niet, gelijk het voorstel der regering medebrengt, de keus beperkt worden tot hetgeen men thans de geldaristocratie noemt, maar moesten naast het geldelijk vermogen, aan den staat bewezene diensten en dergelijke aanprijzende hoedanigheden worden gesteld, zoodat ook volgens dit denkbeeld er verscheidene categoriën van verkiesbaren zouden zijn. Daar eene der hoofdbedenkingen tegen het regerings-voorstel, daarin bestaande, dat de Eerste Kamer niet kan zijn wat zij wezen moet, indien zij volkomen gelijken oorsprong als de Tweede Kamer heeft, langs den aangeduiden weg tot zekere hoogte zou worden weggenomen, gaven enkele leden der meerderheid te kennen, dat zij, later de onmogelijkheid inziende om de benoeming der Eerste Kamer regtstreeks door den Koning te verwerven, zich nog het liefst met dit tweede stelsel zouden vereenigen. — In de derde plaats waren er enkele leden, volgens wier oordeel de gewigtige bedenkingen tegen de voorgestelde inrigting der Eerste Kamer grootendeels zouden worden weggenomen, door daaraan, met behoud der periodieke aftreding, de onontbindbaarheid toe te kennen. Die onontbindbaarheid alleen gaf naar hun gevoelen genoegzame zekerheid, dat de Eerste Kamer, in tijden van spanning en opgewondenheid, tegenstand zou bieden; terwijl bij het stelsel van ontbindbaarheid, de aanvallen te zeer regtstreeks tegen den troon zouden worden gerigt. Eindelijk verklaarden zich leden voor het stelsel, om inzonderheid voor de Eerste Kamer de verkiezingen met éénen trap in te voeren; wijzende zij daarbij op het voorbeeld der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waar de senaat zamengesteld is uit door de wetgevende vergaderingen der afzonderlijke Staten daartoe verkozene leden dier vergaderingen, en men naar de getuigenis van onderscheidene bevoegde schrijvers, de beste vruchten van deze wijze van zamenstelling van het behoedend staatsligchaam plukt.

Zelfs bij het behoud van het stelsel der regering zouden, naar de meening van sommigen, in het thans behandelde artikel nog aanmerkelijke verbeteringen kunnen worden gebragt. Zoo is het denkbeeld geopperd, of het wel raadzaam was hier van het bedrag aan directe belastingen, waarop de verkiesbaarheid is gegrond, het patentregt uit te zonderen. Er bestaan toch in onze groote koopsteden zeer aanzienlijke handelaren, die, weinig vaste goederen bezittende, alleen door de bijvoeging van het patentregt het vereischte van *f* 1200 aan directe belasting te betalen zouden verwerven, en van wie het zich echter verwachten laat, dat zij geene onwaardige plaats in de Eerste Kamer zouden bekleeden. Ook heeft men op de zwarigheid gewezen, dat, bij het behoud van geldelijk vermogen als eenige voorwaarde van verkiesbaarheid, het minimum van den census voor sommige gewesten des rijks ligt te hoog zal zijn, zoodat daar slechts, naar men vermeent, een uiterst beperkt aantal verkiesbaren zal worden gevonden. Welligt is de regering in staat, om dit bezwaar geheel of grootendeels op te lossen, door de grondslagen te doen kennen, waarvan zij bij de vaststelling der beide cijfers van den census is uitgegaan. Ook met opzigt tot dit artikel wordt algemeen op het erlangen van zulk eene nadere toelichting aangedrongen. Mogt daardoor echter het vermelde bezwaar niet worden opgeheven, dan geeft men in bedenking, om, op het voorbeeld van andere staatsregelingen, de bepaling omtrent den census aan te vullen door de bijvoeging, dat daar, waar het aantal der verkiesbaren niet zekere aan te nemen verhouding tot het cijfer der bevolking zou bereiken, dat getal verkiesbaren eene met die verhouding overeenkomende vermeerdering uit de hoogst belaste ingezetenen van het gewest zal erlangen. Aan den anderen kant wordt door sommigen het nemen van voorzorgen wenschelijk geacht, opdat niet blootelijk een schijnvermogen over de verkiesbaarheid kunne beslissen. Zij dachten daarbij aan de omstandigheid, dat vele vaste eigendommen met hypotheken bezwaard zijn. In gelijken geest behoort, hunnes inziens, in aanmerking te komen, of degene die de belasting betaalt, ten volle eigenaar zij, dan wel de vaste goederen onder het regt van beklemming bezit. Aan deze laatste aanmerking sluit zich nog eene andere aan. Men heeft namelijk gevraagd, of het de bedoeling is om den census alleen voor de verkiesbaarheid, dan wel ook voor het behoud van het lidmaatschap der Kamer, na eenmaal verkozen te zijn, te doen gelden; met andere woorden, of degene, die gedurende zijn lidmaatschap zou ophouden het vereischt bedrag aan directe belasting te betalen, daardoor ook van dat lidmaatschap afstand zou moeten doen. In art. 56 der Belgische staatsregeling is dit punt duidelijk in den laatsten zin beslist. Daar leest men toch: *Pour pouvoir être élu* ET RESTER *sénateur*, *il faut* etc.

Op de redactie van het artikel is nog het volgende aangemerkt:

»De Eerste Kamer telt NIET MEER *leden dan de helft van het getal van die der Tweede bedraagt.”* Zij kan dus wel MINDER leden dan die helft tellen; maar waar ligt hier de grens? Het kan de bedoeling niet zijn het mogelijk te maken dat het aantal leden der Eerste Kamer geheel onbeteekenend worde, en er moet dus een minimum worden gesteld.

Waarom is hier, bij de bepaling van den census van verkiesbaarheid, een ander woord gebezigd, dan in het vorig artikel voor den cencus van kiesbevoegdheid? Daar heette het *niet beneden het bedrag van f* 20 TOT *f* 160; hier: *ten minste f* 500 OF *f* 1200.

Eindelijk vraagt men, of in art. 4 niet, evenzeer als in art. 3 *a*, moet verwezen worden naar de wet voor de aanwijzing van den hoogeren of lageren census overeenkomstig met de plaatselijke gesteldheid.

Art. 5. Sommige leden zijn van gevoelen, dat de verkiesbaarheid ten minste eenigermate tot de provincie waar de verkiezing plaats heeft, beperkt zou moeten worden. Men zou hier het voorbeeld kunnen volgen van art. 36 van het Fransche charter van 1830, volgens hetwelk de afgevaardigden voor ieder departement, althans voor de helft, uit in dat departement gevestigde verkiesbaren moesten worden benoemd.

Het onveranderd behoud van art. 84 der bestaande grondwet wordt algemeen onvereenigbaar geacht met de thans aangenomene ontbindbaarheid der Tweede Kamer. Men gelooft niet, dat er onder de tot nu toe met goed gevolg in werking gebragte staatsregelingen ééne is, die het mandaat van den volksvertegenwoordiger reeds na eenen termijn van drie jaren doet vervallen; en dan nog daarenboven de jaarlijksche aftreding van een derde der leden bepaalt. De meerderheid zou art. 84 zoodanig gewijzigd wenschen te zien, dat de leden voor *zes* jaren zitting hadden, en van die leden om de *twee* jaren een derde uitviel.

Art. 8. Vrij algemeen geeft men aan den bestaanden eed, boven het hier voorgeschreven formulier, de voorkeur. Die bestaande eed is veel meer omvattend, en nu eenmaal de belofte van zich niet door eenige *provinciale* of andere bijzondere belangen van het algemeen belang te zullen laten aftrekken in de grondwet geschreven is geweest, zou de weglating van dit punt tot verkeerde gevolgtrekkingen kunnen leiden, te meer daar in het stelsel der regering de verkiezingen toch altijd provinciaal zouden blijven.

Nog wenscht men hier uitdrukkelijk bepaald te zien, dat de eed, behalve in geval der optreding van eene geheel nieuwe Kamer, niet dan na het onderzoek der geloofsbrieven zal worden afgelegd. Bij niet-toelating wordt anders eene overbodige, met de heiligheid van den eed strijdige handeling verrigt.

Art. 9. Sommige leden verlangen, dat de voorzitter der Kamer, even als zulks in de meeste constitutionneele landen plaats vindt, regtstreeks door de vergadering worde benoemd.

(*Vervolg hierna.*)

ARNHEM, *17 juli.*

In de twee laatste nommers van ons *Bijblad* die gisteren en heden ochtend aan de geabonneerden zijn toegekomen, hebben wij den hoofdzakelijken inhoud van het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs over het herzienings-ontwerp medegedeeld. Voorts meenen wij onzen lezers te moeten opmerkzaam maken dat de *Arnhemsche Courant* dat verslag *in zijn geheel* mededeelt, terwijl andere bladen, zoo als het *Handelsblad* en de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* zich met een *uittreksel* vergenoegen.

Mengelwerk.

Varia.

's Gravenhage, 7 juli.

l'Indépendance Belge doet opmerken, dat het Belgische budget van directe en indirecte belastingen, voor het loopende jaar, geraamd zijnde op 86,229,930 franken, terwijl de bevolking van België, bij den aanvang dezes jaars 4,400,000 inwoners bedroeg, de gemiddelde som der belasting, welke de ingezeten betaalt, *19 franken en 60 centimen* beloopt.

Vóór de revolutie van 1830, waaruit het koningrijk België ontsproot, bedroeg, in 1828, de gezamenlijke som der directe en indirecte belastingen van het koningrijk der Nederlanden, *f* 80,030,735, of 169,376,000 franken. Hetgeen, op eene bevolking van 6,500,000 zielen, een gemiddeld bedrag van *zes en twintig franken en vijf centimen*, per hoofd, daarstelde.

Gevolgelijk betaalde men, in België, onder de dynastie van ORANJE, aan directe en indirecte belastingen, *bijna een derde meer* dan onder Koning LEOPOLD.

In Nederland daarentegen bedroegen, laatstleden jaar, de directe en indirecte belastingen *f* 52,655,080 of 111,439,514 franken. Zoodat, de bevolking van het koningrijk der Nederlanden in 1847 op drie millioen vier en vijftig duizend zielen geraamd zijnde, elk ingezeten er gemiddeld *zes en dertig franken en acht en veertig centimen* aan directe en indirecte belastingen betaalt.

Bijna het dubbele van wat er thans in België betaald wordt.

Ziedaar de vruchten van het behoudende regeringstelsel, van »vaderlijke” en »ridderlijke” regeringen, die voortdurend bezuinigingen *beloven*.

De *Morning Chronicle* behelsde dezer dagen een voor België zeer vleijend artikel, hetwelk volgenderwijze wordt besloten: »België heeft voortaan eene »reputatie te handhaven en te doen eerbiedigen. »Aan den stroom, die wild en verwoestend het vaste »land afliep, heeft het gezegd: *Nec plus ultra*, »en het heeft zich aan het hoofd der constitutionne»le natiën gesteld. België is voortaan een voorbeeld »ter navolging, en deszelfs constitutie is een model »en een regel, welke alle landen, die nog eene or»ganieke wet missen, behooren te bestuderen en bij »zich in toepassing te brengen, bijaldien zij orde en »standvastigheid aan vrijheid, welvaart en maat»schappelijken vooruitgang wenschen te paren.”

In Nederland is daarvan nog geen quaestie; daar paart men vooreerst slechts tijdverkwisting aan geldverkwisting; weifelmoedigheid en kwezelarij aan verarming en maatschappelijken achteruitgang.

Aan het departement van Buitenlandsche Zaken te Parijs houdt men zich thans bezig met de benoemingen, door de twee vorige besturen gedaan, in nadere overweging te nemen. Tevens vermindert men de diplomatische bezoldigingen. De grove traktementen zullen, naar men verneemt, op de helft worden verminderd; in voege dat zij zullen worden gereduceerd op de sommen welke voorheen werden toegekend aan de zaakgelastigden, bij afwezigheid der titularissen.

In Frankrijk bestond namelijk, even als in de meeste andere landen, de regel dat een ambassadeur, een gevolmagtigd minister, een minister-resident, verlof bekomende, de helft van zijn traktement verloor, welke helft alsdan uitbetaald werd aan den raad of secretaris van legatie, die inmiddels met de werkzaamheden en onkosten belast werd.

Die regel is billijk en doelmatig; het is even *billijk* dat de ambassadeur of gezant, duur betaald niet alleen wegens de werkzaamheden, welke hij te verrigten heeft, maar ook wegens de kostbare levenswijze, waartoe zijn post hem verpligt, althans de helft zijner bezoldiging verlieze, zoodra hij verlof bekomt, als dat de raad of secretaris van legatie die inmiddels met de werkzaamheden en onkosten belast wordt, daarvoor behoorlijk schadeloosstelling erlange. Het is tevens *doelmatig* dat de interimaire zaakgelastigde, door eene ruime toelage in staat gesteld worde om de taak van het gezantschap behoorlijk te vervullen.

Een en ander werd en wordt nog door onze regering miskend. Met de kwistigste hand verloven uitdeelende aan onze gevolmagtigde ministers, laat zij hun inmiddels hun vol traktement behouden, onder het, zeker niet bezwarend beding, dat zij honderd guldens maandelijks aan den interimairen zaakgelastigde zullen uitkeeren! Ook hierin blijft onze regering haar stelsel getrouw: het stelsel van buitenmatige bevoordeeling der hooge beambten en buitenmatige beknibbeling der mindere. Een gevolmagtigd minister, betaald bij voorbeeld à *f* 24,000 's jaars, neemt regelmatig drie maanden verlof, om de schoone zomermaanden aan eene badplaats of op zijne landgoederen te gaan doorbrengen en behoudt gedurende die drie maanden zijne *f* 6000, met uitzondering slechts dat hij over dat trimester *f* 300 uitkeere aan den secretaris of raad van legatie, die inmiddels belast wordt met de werkzaamheden en de kosten der zending.

Dit ergerlijk misbruik heeft alleen in Nederland plaats. Overal elders weet men de belangen zoo der schatkist als der goede dienst anders te behartigen.

In de zitting, welke den 5den dezer door de Belgische Kamer van vertegenwoordigers werd gehouden, verklaarde de heer ROGIER, minister van Binnenlandsche Zaken, dat de som van 25,000 franken (*f* 12,000), welke onlangs tot jaarwedde van den gevolmagtigden minister van België bij de Fransche republiek bepaald werd, als het normale cijfer der bezoldiging van de Belgische gevolmagtigde ministers aangenomen was. In dezelfde zitting legde de minister van Buitenlandsche Zaken, de heer D'HOFFSCHMIDT, de verklaring af dat er belangrijke verminderingen in het budget van Buitenlandsche Zaken zullen worden gemaakt, vooral in de bezoldiging der diplomatische agenten.

Terwijl dus Frankrijk en België de weelderige traktementen hunner diplomatie nagenoeg op de helft verminderen, en Oostenrijk en Pruisen, door de nationale vertegenwoordiging ook weldra gedwongen zullen worden het te doen, gaat Nederland, die door belastingen opgevreten staat, voort, zijne gelden achteloos te verkwisten niet alleen aan diplomatische *posten* maar ook aan diplomatische *prebendes*. Nulliteiten, gelijk een baron MOLLERUS, te St. Petersburg, ontvangen *f* 30,000, en worden door de regering zelve zoo weinig noodig beschouwd, dat zij telken jare, drie à zes maanden verlof bekomen; te Londen blijven wij *f* 36,000 aan een gezant betalen, hoewel de regering zelve hem zoo ontbeerlijk acht, dat zij hem zes weken lang, »in een tijd dat ieder dag een jaar is,” president-minister te 's Hage laat spelen; voor onzen gezants-post te Brussel blijven wij *f* 24,000 opbrengen, ofschoon dezelve nu reeds, »*in voornoemde omstandigheden*” een paar maanden ten behoeve van den titularis vaceert, en door een paar jonge heertjes, den jongste onzer se-

cretarissen van legatie en een minderjarig attaché, waargenomen wordt.

Dit neemt echter niet weg dat er steeds over en weder van bezuiniging wordt *gesproken*. Ministers en Staten-Generaal blijven elkander daarbij (de Romeinsche *Augures* verre overtreffende) zonder lagchen aanzien.

Het volk betaalt.

Sic vos, non vobis vellera fertis, oves.
Sic vos, non vobis mellificatis, apes.
Sic vos, non vobis fertis aratra, boves
Sic vos, non vobis nidificatis, aves.

Ingezonden Stukken.

Aan de Edel Mogende Heeren, leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het koningrijk der Nederlanden:

»Geeft met verschuldigden eerbied te kennen J. VAN DISSEL JZ., med. docter te Groenlo, provincie Gelderland, dat hij, ingevolge de beleefde invitatie der regering, om ieders gedachte te mogen vernemen, omtrent het voorgedragen ontwerp van grondwetsherziening, de vrijheid neemt het navolgende van UEd. Mog. te verzoeken:

»1. Het door den ministerraad voorgedragene ontwerp, zoo als het is liggende *niet* aan te nemen, dan nadat het op verschillende punten zal gewijzigd zijn, in den geest van de in der tijd openbaar gemaakte gevoelens van den heer advocaat mr. D. DONKER CURTIUS, prof THORBECKE en anderen.

»2. Dat, al daalde er eene nieuwe grondwet uit den hemel, en de dringend-noodzakelijke bezuinigingen waren er niet in bepaald, dezelve als onbruikbaar zou moeten worden beschouwd, het alzoo aan UEd. Mog. behage den Koning der Nederlanden en den Prins van *Oranje* met aandrang uit te noodigen, ten opzigte der civile lijst het voorbeeld te willen volgen van den Groot-Hertog van Luxemburg, daar het Nederlandsche volk jaarlijks verarmt, en men algemeen het er voor houdt, dat Zijne Majesteit ruimschoots in het bezit is, van hetgeen eene nationale spreekwijze »een appeltje voor den dorst" pleegt te noemen; zijnde er tevens geen redelijken twijfel of de meest-bezoldigde en hoogstgeplaatste ambtenaren zullen zich haasten deze doorluchtige voorgangers na te streven, even als men veronderstellen mag, dat met zoo menig ander edel voorbeeld van huiselijke en maatschappelijke deugden, van die hooge vorstelijke personen afgedaald, het geval is geweest: »*Regis ad exemplar totus componitur orbis.*" De ondergeteekende heeft reeds, drie jaren geleden, de vrijheid genomen om UEd. Mog. te verzoeken, bij eene eventuëele grondwets-herziening het inkomen der kroon niet hooger te bepalen, dan één duizend gulden daags, en hij meent hierbij thans meer dan ooit te moeten persistéren.

»3. Dat bij de wet moge worden bepaald, het maximum der staats-bezoldigingen voor de hoofdambtenaren, alsmede dat de burgerlijke pensioenwet in *dier* voege worde gewijzigd, dat niet vier afgetredene ministers, (het nut van wier vroegere verrigtingen voor den lande zeer problematisch is) kunnen worden begiftigd met eene jaarlijksche som, overtreffende het bedrag dat sommige geheele gemeenten in 's rijks schatkist storten. Het is, om het zachtste woord te gebruiken, ontmoedigend Ed. Mog. heeren, vele honderden personen zich te moeten zien inspannen en zich ontbering van het noodige getroosten, om vier bevoorregte medeburgers in weelderigen overvloed te doen leven.

»4. Dat er in de tegenwoordige wijze van benoeming der leden van den Hoogen Raad, (het palladium onzer regten en vrijheden!) geene verandering moge worden gebragt, en liever de bestaande grondwet geheel onaangeroerd blijve, dan dat men dit plegtanker der natie zou moeten zien verloren gaan.

»5. Dat de erfelijke adeldom, dat »misvormde lijk van 't uitgebloeide schoon," in de nieuwe grondwet moge worden ten grave gebragt, en een persoonlijke adeldom voor uitstekende verdiensten, bij de wet te verleenen, in de plaats gesteld.

»6. Dat het regt van verkiezing voor de lands-, gewestelijke- en gemeente-vertegenwoordigingen, aan allen, die door de wet niet uitgesloten zijn, zonder eenige census worde verleend, behoudens de verpligting der kiezers en, des noods, der gekozenen, om het bewijs te leveren, dat zij in de edele kunst van lezen en schrijven, het op de hoogte gebragt hebben, van hunne respective namen te kunnen teekenen, ten einde alle misvatting, ter goeder of ter kwader trouw, te voorkomen.

»*Groenlo*, 7 julii. 1848.

»'t Welk doende,

»van UEd. Mog. Heeren, de Dw. Dienaar,

VAN DISSEL, JZ., med. doct."

Advertentiën.

† † † DE MINISTER VAN STAAT, GOUVER-
† † NEUR DER PROVINCIE *GELDERLAND*,

Brengt ter kennis van de belanghebbenden dat Zijner Excellentie's gewone audiëntiën van den 18den dezer tot den 27sten daaraanvolgende, niet worden gehouden.

Arnhem, den 15den julij 1848.

De Minister van Staat, Gouverneur voornoemd,
SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

Ten overstaan van den Notaris *GODEFROY*, zal op Vrijdag den 21sten Julij, 1848, des avonds om 7 uur, bij den Kastelein *FLORUSSEN*, aan de Steenstraat, te *Arnhem*, publiek en *zonder beraad* worden verkocht:

1o. Een kapitaal HEERENHUIS en ERVE, met STAL en KOETSHUIS en aangelegen TUIN, staande op den hoek van de St. Jansplaats te *Arnhem*, verdeeld in twee perceelen, zoo als op de plaats zelve en op eene platte grondsteekening, liggende ten kantore van genoemden Notaris, zal worden aangewezen.

Bevattende het geheel 20 KAMERS, behalve DOMESTICQUE- en PROVISIE-KAMERS, KEUKEN, WEL- en REGENWATER-POMPEN, grooten waterverijen KELDER, ZOLDERS, STAL voor 5 paarden, KOETSHUIS, HOOIZOLDER en verdere GEMAKKEN, laatst bewoond geweest door de HWGb. Vrouwe Baronnesse *VAN ECK* Douairière *FARJON*.

Eerste perceel gebragt tot . . . . . *f* 7009.00
Tweede » » » . . . . . . » 3311.00
2o. Beide perceelen in massa op . . . »10315.00

3o. 2 VROUWEN ZITPLAATSEN in de Groote Kerk te *Arnhem*, Noorderpand O. Z. No. 1 en 2, de 21ste bank, op den dag van den toeslag.

4o. Een AKKERMAALS BOSCH met daarin staande OPGAANDE DENNEN- en PEPPELENBOOMEN en voor ¼ 9jarig HAKHOUT, *de Rammelweide* genaamd, gelegen te *Brummen*, in Sectie H, No. 142, groot 3,87,10 Ellen.

Aanwijzing door *W. KARMIGGELT* aldaar, op . . . . *f* 2265.00

Het huis is dagelijks te bezigtigen van 12 tot 4 ure, en op *franco aanvrage* nader onderrigt te bekomen bij genoemden Notaris.

Mr. *W. H. TAAIJ*, Notaris te *Arnhem*, zal, ten huize van *J. P. FLORISSEN*, aan de Steenstraat, te *Arnhem*, op Donderdag den 27sten Julij 1848, des avonds ten 7 ure, doen inzetten, en den 10den Augustus, terzelfder ure, in het openbaar verkoopen:

1o. Een HUIS en ERVE, *de Koophandel* genaamd, staande binnen *Arnhem*, in de Oeverstraat, nabij de Rijn-Barrière, op den hoek van het St. Pietersteegje en van achteren uitkomende in de Langestraat, gekwoteerd Wijk B, No. 115, bevattende behalve ruim VOORHUIS, vele meestal behangene en van STOOKPLAATSEN voorziene BOVEN- en BENEDEN-KAMERS en verdere GEMAKKEN, benevens OPENPLAATSJE; bewoond door den eigenaar *J. W. VAN WORKUM*.

Dit Huis, door ruimte, ligging en inrigting zeer geschikt voor elken handel en bijzonder voor Logement, welk bedrijf als ook dat van Winkelier daarin sedert onderscheidene jaren wordt uitgeoefend, zal behalve in massa in 2 perceelen worden geveild.

2o. Een HUIS en ERVE, binnen *Arnhem*, in de Oeverstraat, Wijk B., No. 112, in huur bij de Weduwe *DIJKMAN*.

3o. Een HUIS en ERVE, binnen *Arnhem*, in de Langestraat, Wijk B., No. 359, achter het voorgaande perceel, in huur bij de Weduwe *ZELSCHAP*.

De perceelen 2 en 3 zullen mede in massa worden geveild.

Alle de perceelen zijn te aanvaarden 1o. November 1848.

Nadere inlichtingen te bevragen ten Kantore van voornoemden Notaris.

De Notaris *COLENBRANDER* te *Nijkerk*, zal op Donderdagen den 20sten en 27sten Julij 1848, des voormiddags om 11 uur, ten huize van den Koffijhuishouder *KLAASEN* te *Nijkerk*, aan de Kolk, onder anderen ook bij inzet veilen en aan den eerstmijnende of meestbiedende finaal verkoopen:

Een hecht en sterk WOONHUIS, waarin gedurende eene reeks van jaren een aanzienlijke handel in KALK, METSELSTEENEN en verdere METSEL-MATERIALEN was gevestigd en met het beste gevolg nog wordt voortgezet; benevens een met dat Woonhuis verbonden KALKHOK en het ERF met den TUIN daarachter, staande en gelegen binnen *Nijkerk* aan de Nieuwstraat op den Hoek van den Koetsendijk, gekadastreerd in Sectie B, onder No. 1051 ter grootte van 6 Roeden 10 Ellen, in de grondbelasting over 1848 aangeslagen op *f* 14.05, en des daags na de toewijzing te aanvaarden door den kooper, die de alsdan voorhandene KOOPMANSCHAPPEN en verdere tot de Affaire behoorende ROERENDE GOEDEREN, tegen Inkoopprijs zal kunnen overnemen en tevens zal opvolgen in het Pacht- of Erfpachtsregt der tot deze Affaire behoorende Bergplaatsen.

Nadere inlichtingen zijn inmiddels verkrijgbaar ten Kantore van gezegden Notaris. — *Brieven franco.*

Voorloopige Bekendmaking.

In de maand Augustus of September, op nader te bepalen dag, zal men te *Arnhem*, ten overstaan van den aldaar standplaats hebbenden Notaris Mr. *GERARD VAN ECK*, in het openbaar verkoopen:

Het aanzienlijk uitgestrekt en rentegevend LANDGOED *WARNSBORN*, gelegen onder *Arnhem*, aan den Amsterdamschen Straatweg, bestaande uit twee ruime HEEREN-HUIZEN en ERVEN, met KOETSHUIZEN, STALLEN, onderscheidene BOERDERIJEN, ARBEIDERS-WONINGEN, BOUW- en WEIDELANDEN, uitgestrekte BOSSCHEN en HEIDEGRONDEN, te zamen ter grootte van ongeveer 654 bunders.

Dit Landgoed is inmiddels UIT DE HAND TE KOOP. — Te bevragen bij voornoemden Notaris. — *Brieven portvrij.*

Bij *J. SOLKES*, in de Koningstraat, is thans Beste GROENE HARING te bekomen, tegen 15 cents per stuk, 2de soort 10 cents, SAUCYS DE BOLOGNE à 80 cents de 5 Ons, GEROOKT VLEESCH 60 cents de 5 Ons, GEROOKTE ZALM 25 cents het Ons, MINERALE WATEREN, Nieuwe ANCHOVIS, CITROENEN, KRUIDEN-AZIJN 25 cents de Flesch, BITTER WATER, enz. enz. enz.

205 Koninklijke Nederlandsche Loterij.

Ten Kantore van *A. DE BRUIN*, in de Oeverstraat, te *Arnhem* zijn voor de 5de Klasse HEELE EN GEDEELTEN VAN LOTEN; in koop à *f* 71 en in huur à *f* 18 per lot, te bekomen.

De Trekking begint den 24sten Julij.

EEN MET ZWEREN OVERDEKT BEEN

DOOR DE

Holloway's Pillen en Zalf

GENEZEN.

Uittreksel van een brief van 10 September 1846, geschreven aan Professor *HOLLOWAY* door den Heer *W. KEMP* te *Edinburg*, Williams-street, No. 37. — »Mijn Heer, ik meld u dat sedert vele jaren mijne beide beenen met kwade zweren overdekt waren, gedurende welken tijd ik veler Geneeskundigen raad opvolgde, en bovendien vele middelen door vrienden en bekenden mij aangeraden zonder de minste baat gebruikte, en nu echter kan ik u mededeelen dat mijne beide beenen geheel genezen zijn, hebbende ik uwe Pillen en Zalf met het beste gevolg gebruikt."

Zijn op *franco-aanvrage*, à contant te bekomen, bij den heer *F. ROMEIJN*, *Fz.*, Depôthouder te *Arnhem*; den Heer *D. WILMERINK*, te *Doesborgh* of aan het Hoofddepôt bij den Heer *F. E. VAN SANTEN KOLFF*, te *Rotterdam*, alsmede te *Londen*, Strand 244 *HOLLOWAY'S* Etablissement.

Door het vermeerderd debiet zijn de Prijzen thans de volgende: *Doosjes Pillen* van *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 7.75 *f* 15.50, *f* 23.50; *Potjes Zalf* van *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 8.15, *f* 15.90, *f* 23.90.

Rijn-Stoomboot-vaart.

KEULSCHE-MAATSCHAPPIJ.

DAGELIJKSCHE DIENST

Van Arnhem direct naar Keulen, Mainz, Mannheim, Straatsburg en tusschen gelegene plaatsen.

Vertrek van Arnhem, *des morgens ten 6 ure*, om nog denzelfden avond te *Keulen* aan te komen.

Nadere inlichtingen zijn te bekomen bij den Ondergeteekende te *Arnhem*, bij de Factorij van den Nederlandschen Rijn-Spoorweg te *Amsterdam*, en, door geheel het Rijk, aan de Kantoren van de Algemeene Expeditie-Maatschappij (*C. VAN DER HORST*) met welker Diligence-Diensten deze Vaart in onmiddellijk verband staat.

H. BUDDE GJzn.

Waterhoogte te Arnhem.

Den 17 Juli 1 El 8 Palm 0 Duim; gew. 8 D. gev. 0 D.

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.

A°. 1848. DINGSDAG, 18 JULIJ. N° 56.

HAAGSCHE BERIGTEN.

BIJBLAD TOT DE ARNHEMSCHE COURANT.

HET MINISTERIE EN HET VERSLAG DER KAMER.

Wij hebben bij het optreden van het *welgevormde* ministerie *Schimmelpenninck*, alleen mogelijk door de medewerking van de heeren *Donker* en *Luzac*, voorzegd dat, het ons tot transactie en behoud zou voeren.

De vrije uiting onzer zienswijze mishaagde velen; vreesachtigen die den schijn van verbetering reeds voor waarachtige hervorming houden, ligtgeloovigen, die steeds gereed zijn tot ondersteuning van een pas gevormd ministerie terstond zaam te loopen. — En nu? wie der behoudsmannen, die intusschen geheel bekomen zijn van den schrik en met volkomen tevredenheid den gang van zaken zien, zou durven volhouden, dat wij ongelijk hadden? Wie, dat de weg, welken die heeren hebben ingeslagen, niet juist die was, welke van eene doortastende hervorming moest afleiden?

Het ministerie *Schimmelpenninck* viel; een ministerie *Donker* bleef. Een ministerie zonder genoegzame kracht om onze hervorming door te zetten, en dat meent de monarchie te zullen bevorderen door veel te spreken van verpligtingen der natie jegens het regerend huis, het land te zullen redden door rekkelijkheid voor de partij des behouds, en door het afschaffen van geeselen en brandmerken wonderen van vooruitgang te doen.—Wat bleef van het ministerie *S.* versterkte zich niet, hoezeer het zijn personeel vermeerderde. Het optreden zelfs van den man, die het *welgevormd* had geacht, kan niet vergoeden wat het, door het weggaan van eenmaal de populairste der *welgevormden*, verloor. Het weinig zamenhangend, weinig eenheid, weinig zelfkracht bezittend ministerie *Donker*, heeft nog verder ons op den weg afgeleid, dien men door de vorming van het ministerie *S.* ons deed inslaan.

Hoe ver wij reeds zijn afgedwaald van den breeden hervormingsweg, die in Maart eene geëerbiedigde hand voor de natie koninklijk openzette, bewees het voorstel tot herziening; bewijst thans luide het verslag daarover van de Tweede Kamer.

Terug, niet vooruit, is wat ons daaruit overal tegenklinkt; schroom- en onbestemdheid heerschen, waar nog neiging tot het verzetten van den voet schijnt bespeurd te kunnen worden.

Wat zal het ministerie nu doen?

Rekkelijk zijn en toegeven, waar alleen vasthouden, zwak zijn waar alleen kracht en durven baten kunnen? Zal het den moed hebben tegen het angstige behoud, fiksch hervormen, tegen flaauwheid durven, tegenover te stellen? Kan het tegen de pogingen tot transactie vastheid van overtuiging doen gelden? Bezitten zij, die als ministers reeds weken van hetgeen zij als commissie aanprezen, de kracht, die het vastkleven aan de overtuiging geeft, die de vrucht is van het doordenken? zullen zij zonder die bestand zijn tegen den aandrang, en niet verder terugwijken?

Wij moeten afwachten wat het ministerie doen zal, waarop zoo hooge verantwoording rust.

De Kamer voelt zich geraakt door het zeggen in de memorie van toelichting, dat het ontwerp de grondwettelijke stelling, dat de Staten-Generaal het Nederlandsche volk vertegenwoordigen, «van eene wettelijke fictie tot eene waarheid zal maken.» — Waartoe hier dat napraten van het *sera désormais une vérité*, eener zoo pas geweldig verscheurde en niet tot eene waarheid gekomene charte, is ons onbegrijpelijk, zoowel uit het oogpunt van oorspronkelijkheid in het geestig zijn, als van gepastheid en waardigheid tegenover de Kamers. — Maar de aanmerking der Kamer op zoo'n passage van sier in burgerlijken zin, is ons alleen verklaarbaar als dienstig om het ministerie tot toegeven te dringen. En in zooverre is het niet zonder behendigheid gekozen en voorgedragen. Want in werkelijkheid is het toch zoo, dat indien de Staten-Generaal in het wezen der zaak de natie vertegenwoordigden, en niet slechts omdat de Grondwet zulks wel heeft gelieven te stellen, dan was er geene noodzaak tot verandering, geene behoefte aan herziening op dat punt. Maar juist omdat de Grondwet iets zegt, dat met den aard der dingen strijdt, daarom moet zij herzien, daarom moet zij veranderd worden. Omdat, krachtens onjuiste inzigten van den vroegeren Grondwetgever, de tegenwoordige Kamers bestaan, en niet voldoen kunnen aan de behoeften der natie, moeten deze Kamers worden vervangen door eene andere vertegenwoordiging, krachtens eene herziene, eene verbeterde grondwet in het leven geroepen.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting van Maandag, 17 *Julij*.

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van heden zijn ingekomen twee Koninklijke boodschappen, vergezeld van een gelijk getal ontwerpen van wet. — Het *eerste* strekt tot verhooging van hoofdstuk X (Oorlog) der Staatsbegrooting over 1848; het *tweede*, tot aanvulling der middelen over 1848. — Verzending naar de afdeelingen.

De commissie van rapporteurs is bereid haar algemeen verslag uit te brengen over de volgende ontwerpen van wet, als:

1°. tot opheffing van het bijzonder fonds voor kwade posten wegens de personele belasting en het patent;

2°. tot aanvulling der baten en lasten voor den achterstand;

3°. tot regeling van het fonds voor den verkoop van domeinen;

4°. wegens de niet aanvulling van eenige vacatures bij de provinciale geregtshoven.

De beraadslagingen over deze ontwerpen worden aldus aan de orde van den dag gesteld: die over het *eerste* ontwerp woensdag aanstaande des morgens ten 11 ure; die over het *tweede* en *derde*, na afloop der vorige; die over het *vierde* ontwerp, op aanstaanden donderdag, des morgens ten 11 ure.

Daarna is beraadslaagd over het ontwerp van wet tot het verstrekken eener buitengewone geldelijke bijdrage aan de maatschappij van weldadigheid.

De heer *van Goltstein* schetst al het bezwaarlijke, dat er in gelegen is, om, bij den tegenwoordigen toestand van 's lands finantiën, bij herhaling dusdanige subsidiën te verleenen. Over het groote nut, over de heilzaamheid der inrigting van de maatschappij, kan wel geen twijfel bestaan; en hij schetst er met levendige kleuren al het weldadige van. Doch dit neemt niet weg, dat hij alle mogelijke inlichtingen verzoekt, om het onaangenaam gevoel weg te nemen, dat uit deze herhaalde aanvragen ontstaat. Wanneer men het nut der inrigting, uit een maatschappelijk en zedelijk oogpunt beschouwd, moet erkennen; wanneer men de strekking der instelling moet goedkeuren; wanneer men nagaat, met welke moeijelijkheden en tegenkanting de maatschappij, van den aanvang af, heeft te kampen gehad, — dan zal men moeten erkennen, dat men zijne toestemming moet geven aan de middelen, om haar in stand te houden. Hij meent echter te moeten vragen, welk uitzigt er bestaat dat de gedane aanvrage voldoende te achten is; of waarop de vrees gegrond is, dat men haar weldra zal moeten vernieuwen? De bekomene antwoorden der regering komen hem in dat opzigt niet voldoende voor. Bestaat bij de regering het voornemen, om spoedig op deze geheele zaak terug te komen? Hij neemt deze gelegenheid waar, om uit te weiden over de organisatie van het departement van binnenlandsche zaken, dat, naar de eigen woorden des tegenwoordigen ministers van binnenlandsche zaken, bij de behandeling der staatsbegrooting over 1848 en 1849 uitgesproken, eene reorganisatie behoeft. Volgens die woorden grijpt het departement te zeer in de aangelegenheden van gewesten en gemeenten en is het stelsel van centralisatie, dat bij hetzelve bestaat, met de Grondwet niet overeen te brengen. Het departement moet zich niet mengen in zaken der gewesten en gemeenten, die onafhankelijke ligchamen zijn.

De heer *van Dam van Isselt* zegt, dat hij, die bekend is met de inrigting van de maatschappij van weldadigheid, niet ontkennen kan de groote verpligting, die de Staat aan deze instelling heeft. Hoe veel leed het ook hem doet, dat de maatschappij telkens ondersteuning behoeft, zal hij echter voor het ontwerp stemmen. Hij meent bij deze gelegenheid op nieuw de aandacht der regering te moeten vestigen op het ontwerp tot oprigting eener andere maatschappij van weldadigheid, maar op andere grondslagen dan de tegenwoordige, waaromtrent de oprigter zich misrekend heeft in de voordeelen, die hij daarvan verwachtte. Nu echter in deze dagen telkens gesproken wordt van verminderde welvaart, was het niet ondoelmatig op dat ontwerp de aandacht te vestigen. Hij gelooft niet, dat die welvaart is verminderd, maar hij beweert, dat de over-bevolking de ware bron van ons zoogenaamd *pauperisme* is. Neen, de welvaart is niet achteruitgegaan, maar de bevolking is zeer toegenomen, en de bronnen van welvaart hebben niet gelijken tred gehouden. De bedoelde maatschappij, welke hij op het oog heeft, zou moeten bestaan uit een groot deel der 20 millioenen guldens, welke men berekent, dat jaarlijks voor de armen hier te lande wordt gegeven. Zij zou strekken tot ontginning van zoo talrijke onbebouwde gronden, die zich in ons land bevinden. Spr. meent dat men het zich niet ontveinzen moet, dat men zich hier thans op eene zee van legalen onderstand bevindt. Met welken anderen naam kan worden bestempeld de hulp die gedurende twee noodlottige jaren, uit hoofde van ondergane ramp van den oogst, aan de gemeenten is verstrekt. Of aan de opcenten, die in sommige steden op de huurwaarde zijn gelegd, om hulpbehoevenden te ondersteunen? Dit moet echter den wetgever niet terughouden, om te beproeven, op de aangeduide wijze, voor de hulpbehoevenden een steun te vinden, die bestaan zou in eigen werk, hetgeen reeds te lang door hen is verwaarloosd. Het bedoelde plan is ontworpen met medewerking van eenen hoofd-ambtenaar van het departement van binnenlandsche zaken. Het verdient nadere uiteenzetting en onderzoek. Het zou, zijns inziens, kunnen leiden tot datgene waaraan de meeste behoefte is: *Arbeid* en *Brood!*

De heer *Faber van Riemsdijk* beantwoordt den vorigen spreker omtrent zijne bewering, dat het doel des oprigters van de Maats. van Weldadigheid zou geweest zijn, om *voordeelen* te behalen. Men moet dat woord niet verkeerd opvatten. Het denkbeeld van *voordeelen* was alleen hierin gelegen, dat men trachtte de kapitalen af te lossen, die men tot de oprigting en instandhouding der Maatschappij noodig oordeelde. Maar ander voordeel had men niet op het oog. Hij toonde voorts waaraan de mindere opbrengst en zoogenaamde misrekening toe te schrijven was.

Z. Exc. de tijdelijke *minister van Binnenlandsche Zaken* vangt aan met te zeggen, dat de onderwerpelijke voordragt hoogst eenvoudig is, en dat de daarbij behoorende toelichtende memorie alle mogelijke ophelderingen deswege geeft. Het legt den bestaanden nood der maatschappij bloot, wijst de oorzaken van dien toestand aan en vraagt de middelen om in dien gebleken nood te voorzien. Binnen die enge grenzen is dan ook noodwendig de beraadslaging over dat ontwerp beperkt.

De Regering heeft het desniettemin noodzakelijk geoordeeld, om den geheelen finantiëlen toestand der maatschappij bloot te leggen, vooreerst, opdat de vertegenwoordiging een volledig oordeel zou kunnen vellen over den bestaanden toestand; anderdeels, om aan deze vergadering eene ruime kennis te verschaffen van de omstandigheden, waarin de maatschappij verkeert, opdat de gevraagde hulp met te meer volledige kennis van zaken zou kunnen worden verleend, en men het der Regering niet ten kwade duide, wanneer zij later, om vernieuwde oorzaken, nieuwe tegemoetkomingen vroeg.

Er kan dus, uit dit oogpunt beschouwd, zeer zeker geene meerdere teelichting noodig zijn. En wat nu betreft de vraag, welke plannen de Regering voor den vervolge met deze maatschappij mogt hebben, eene vraag die, naar aanleiding van de bewoordingen der memorie van toelichting, schijnt gerezen te zijn, de Regering moet verklaren, dat zij volstrekt nog geen bepaald plan met die maatschappij heeft anders dan dat, om dezelve geregeld te doen werken, om pogingen aan te wenden, waardoor zij zou kunnen staande blijven en om haar, tot dat einde, de behulpzame hand te leenen daar waar en zooveel zij kan.

De Regering heeft, zonder bepaalde plannen deswege te hebben en met het oog op de tegenwoordige noodzakelijke voordragt, alléén willen blootleggen, hoe moeijelijk de omstandigheden zijn, waarin de maatschappij van weldadigheid verkeert, niettegenstaande de aanvankelijke berekeningen, die ten grondslag dier maats. lagen, voor juist gehouden werden, doch later bleken tot misrekeningen aanleiding te hebben gegeven; zij heeft willen aantoonen dat de ondervinding had doen zien, hoe hoog de schulden dier instelling waren gerezen; hoe daarvan miscrediet het gevolg was; en hoe daaruit verder voortvloeide dat zij, ten gevolge van dat miscrediet, meerder geld moet besteden voor hare benoodigdheden dan anders het geval zou zijn, en dit alles ten betooge, dat de toestand dier inrigting bedenkelijk, soms hagchelijk is, en dat het uit dien hoofde zou kunnen gebeuren, dat de regering eenmaal gebruik zou maken van haar regt, om het beheer der maatschappij te aanvaarden, liever dan telkens nieuwe hulp te moeten verleenen. Niets anders is door de Regering bedoeld met de volledige mededeeling der geschiedenis en van den toestand der meergezegde maatschappij. Het was, als of de Regering tot de vertegenwoordiging zeide: gij kent nu volledig den toestand der maatschappij: gij ziet hoe weinig er noodig is, om op nieuw in verlegenheid te geraken; regel nu het tegenwoordige en reken op de toekomst; wees er vooral van doordrongen, dat het eene oogenblikkelijke verlegenheid is, die gij opheft, en dat gij daardoor en daarom nog niet voor altijd die verlegenheid zult hebben uit den weg geruimd.

Wat de regering over de maatschappij denkt is in 't algemeen dit: dat zij hoogen prijs stelt op die inrigting; dat zij doordrongen is van het groote nut, door haar gesticht, en dat zij wenscht dat ze kunne blijven bestaan. Maar bij die beschouwing, heeft de regering evenwel de aandacht gevestigd op het, zoo noodig in te stellen onderzoek naar hetgeen het raadzaamste zal wezen voor de schatkist, òf bij tijd en wijlen nieuwe hulp te verleenen, òf zelve het roer in handen te nemen, om, zoo mogelijk, de nuttige inrigting voor te niet gaan te behoeden.

Z. Exc. hoopt met dit weinige genoeg te hebben gezegd, ter aanwijzing van het standpunt, waarop deze voordragt dient beschouwd te worden.

Toetredende tot eenige beschouwingen, bij gelegenheid der beraadslagingen over dit onderwerp ter sprake gebragt, meent Z. Exc., dat het in de gegevene omstandigheden volstrekt onnoodig is te handelen over de al dan niet grondwettige inrigting van het departement in de prov. of gemeentelijke huishouding, over centralisatie en wat verder van dien aard door den geachten eersten spreker is in het midden gebragt. Niets van dit alles toch komt eigenlijk hier bij deze voordragt ter sprake, voor geene dier op zich zelve gewigtige punten vindt Z. Exc. in dit onderwerp de stoffe ter behandeling. Hier toch is het departement van Binnenlandsche Zaken niet anders werkzaam dan om aan de Kamer eenige hulp te vragen voor de maatschappij van weldadigheid uit de in de schatkist aanwezige middelen, en daardoor grijpt men geenszins in de huishouding der provinciën of gemeenten.

Z. Exc. heeft zoo even gezegd dat er eigenlijk geen bepaald plan bij de Regering bestond aangaande de toekomstige gesteldheid der Maatschappij van Weldadigheid. Van dat standpunt uitgaande, kan de Regering zich dan ook geenszins uitlaten over de vraag: wat het best aan het doel zou beantwoorden; welke middelen er zouden kunnen aangewend worden ter verbetering of verandering. Maar

zoo veel is zeker, en dit strekte ten antwoord op hetgeen de geëerde spreker uit Gelderland heeft gezegd nopens een bestaand plan dat, ingeval de Regering tot eene of andere verandering of wijziging der inrigting mogt overgaan, zij alsdan gaarne gebruik zal maken van de opgeklaarde denkbeelden, welke omtrent een zoo aangelegen onderwerp mogten verspreid zijn.

Ter stemming overgegaan, is de voordragt *met algemeene stemmen* (38 leden waren tegenwoordig) *aangenomen.*

Na het uitbrengen van verslagen op adressen, is de vergadering gescheiden.

Uit het algemeen verslag over het wets-ontwerp, tot het niet vervullen van vacatures in de Provinciale Hoven, blijkt, dat het doel van bezuiniging, waarmede het ontwerp aan de Tweede Kamer is aangeboden, bij de 38 leden, die aan het onderzoek hebben deel genomen, vrij algemeen bijval heeft gevonden; dat de voordragt in de afdeelingen heeft aanleiding gegeven tot verschillende bedenkingen; dat eenige leden den voorgestelden maatregel als ontijdig beschouwden, doch de groote meerderheid der leden, dat gevoelen echter niet deelde; dat de hoofdbepaling der wet meer tegenstand ontmoette; dat, ofschoon toch velen in de voorgestelde vermindering van regters in strafzaken geen bezwaar zagen, een niet onaanzienlijk getal verklaarde zich met dat voorstel moeijelijk te kunnen vereenigen; en dat de laatsten de gevolgtrekking bestreden, dat de voorgestelde vermindering zonder bezwaar met opzigt tot eene goede regtsbedeeling zoude kunnen worden daargesteld.

De Regering acht het van belang, uit het oogpunt der bezuiniging, dat het ontwerp spoedig in werking kome. Zij blijft volharden in haar voorstel tot vermindering van het getal harer raadsheeren, ook bij de behandeling van strafzaken. Voor het oogenblik kan, ingevolge de voordragt, het voorgestelde doel worden bereikt met de minst mogelijke verandering overigens in de bestaande regterlijke organisatie. De Regering stelt er prijs op, dat het ontwerp, ook met inbegrip van de bestaande vacaturen, worde aangenomen. Zij zal overigens de voordragten der Staten aannemen en daarvan gebruik maken, zoodra de dienst der justitie de aanvulling eener vacature vereischt.

AFLOOP DER VERKIEZINGEN

tot LEDEN van de TWEEDE KAMER der STATEN-GENERAAL.

	Gekozenen.	Aftredenden:
1	Mr. *L. D. Storm.*	Mr. *P. Gouverneur.*
2	Jhr. L. J. B. van Sasse van Ysselt.	Jhr. L. J. B. van Sasse van Ysselt.
3	Mr. M. J. de Man.	Mr. M. J. de Man.
4	Mr. *F. S. Op ten Noort.*	Mr. *R. Scheers van Harencurspel.* V.
5	Mr. C. B. Nederburgh.	Mr. C. B. Nederburgh.
6	Jhr. W. Boreel tot Hogelanden.	Jhr. W. Boreel tot Hogelanden.
7	Mr. *J. R. Thorbecke.*	Mr. *P. Timmers Verhoeven.*
8	A. van Rijckevorsel Hszn.	A. van Rijckevorsel Hszn.
9	Mr. J. Enschedé.	Mr. J. Enschedé.
10	Jhr. Mr. D. Hooft.	Jhr. Mr. D. Hooft.
11	Mr. G. van Leeuwen.	Mr. G. van Leeuwen.
12	Mr. J. F. Bijleveld.	Mr. J. F. Bijleveld.
13	*J. D. C. C. W.* baron *d'Ablaing van Giesenburg.*	Dr. *H. Menso.*
14	Mr. *B. Albarda.*	Mr. *A. Telting.* V.
15	Jhr. Mr. C. M. Storm van 's Gravesande.	Jhr. Mr. C. M. Storm van 's Gravesande.
16	Mr. W. H. Cost Jordens.	Mr. W. H. Cost Jordens.
17	Mr. *A. Oudeman.*	Mr. *C. Star Busmann.* V.
18	Mr. *H. H. Geradts.*	*L. F. H. Beerenbroek.* V.
19	Mr. *A. E.* baron *Mackay.*	Mr. *L. C. Luzac.* V.

Van de 19 verkiezingen zijn er *elf* herkiezingen en 8 nieuw benoemden. Van de *acht* uitgevallenen, hadden *vijf* zulks verzocht.

Binnenlandsche berigten.

's Gravenhage, den 17 Julij.

— Heden is alhier het berigt ontvangen van het overlijden van den H. E. G. heer *M. P. D.* baron *van Sytzama*, gouverneur der provincie Vriesland, oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, enz.

— Eergisteren is te Rotterdam wederom eene vergadering gehouden van de leden der *Koninklijk-Nederlandsche Yachtclub*, welke bijeenkomst door Z. K. H. prins *Hendrik* werd gepresideerd. Z. K. H. de voorzitter gaf een kort verslag van den gehouden wedstrijd te Dordrecht op den 10 Junij jl.

Stelde de *Koninklijke-Nederlandsche Yachtclub* zich steeds voor, door de oprigting van een roeicorps voor jongelieden uit den geringeren stand, nuttig te zijn aan de belangen dier volksklasse, het strekte Z. K. H. tot een wezenlijk genoegen, te kunnen berigten, dat weder, sinds de laatste mededeeling, dertien van die jongelieden op de Nederlandsche koopvaardijvloot waren geplaatst geworden.

Omtrent de gewenschte vereeniging tusschen de Amsterdamsche en Rotterdamsche leden en de bestaande geschillen, daaromtrent vroeger gerezen, betreurde Z. K. H., dat het hem niet heeft mogen gelukken, de uiteenloopende gevoelens op dit punt tot eenheid te brengen.

— Gisteren is in het gezigt van Scheveningen geweest Zr. Ms. eskader, bestaande uit de fregatten *de Prins van Oranje*, *de Sambre* en *de Juno*, kommandant *Fergusson*. Hetzelve heeft gisteren Texel verlaten en is bestemd, om in de Noordzee te kruissen. De kommandant bevindt zich aan boord van *de Sambre.*

Toen de schepen gisteren tegen den avond uit het gezigt van Scheveningen vertrokken, werden er van dezelven eenige salutschoten gelost.

— De *Stoompost* berigt, dat de Holland. Spoorweg-Maatschappij binnen kort eene nieuwe locomatief in dienst zal brengen, welke in hare eigene werkplaats te Haarlem is vervaardigd. Deze machine is reeds zoo verre gevorderd, dat daarmede voorleden Donderdag, 13 dezer, een proefrid is gedaan naar Veenenburg, waarbij zij volkomen goed voldaan heeft. De machine draagt den naam van *Kenau Hasselaar*, ter eere van Haarlemsch heldhaftige verdedigster. Het is de eerste machine die in de ateliers van den Hollandschen spoorweg, waarin niet anders dan Hollandsche werklieden zijn, gemaakt is.

Buitenlandsche berigten.

Italie. — De *Times* behelst nopens de italiaansche aangelegenheden de volgende belangrijke beschouwing:

«De loop des oorlogs in Italië is, in alle opzigten, overeenkomstig geweest met den dunk, dien wij van den beginne af over die aangelegenheid gehad hebben. Wij hebben nooit verwacht, dat eene uitbarsting van nationale geestdrift de geregelde troepen van Oostenrijk geheel zoude hebben kunnen verstrooijen, of dat de terugtogt van *Radetzky* uit Lombardije iets anders was, dan eene krijgskundige beweging, welke door de omstandigheden geboden werd. Wij verbeeldden ons ook niet, dat *Karel Albert* het raadzaam zou achten een generaal van ondervinding, met eene aanzienlijke magt, in eene der sterkste stellingen van Europa, aan te tasten. De betreurenswaardige toestand van het oostenrijksche bestuur heeft *Radetzky* belet den oorlog in Italie met die kracht te voeren, welke hij ten toon gespreid zou hebben ingeval het overige des rijks zich niet in de verwarring eener omwenteling bevonden had: maar, mogt dit al de vrucht der noodzakelijkheid zijn, het zou ook door eene verstandige staatkunde zijn voorgeschreven. Zonder eenig aanzienlijk verlies van menschenlevens, en zonder eenig wezenlijk gevaar voor het oostenrijksche gebied, heeft deze veldtogt gestrekt om den Italianen te toonen, dat hunne eendragt niet zoo krachtig en volledig is, als zij wel vermeenden, zelfs in de leiding van militaire bewegingen van eene hoogst populaire zaak en terzelfder tijd heeft de oorlog een tooneel van bedrijvigheid geopend, om de geestdrift des volks op de toets te stellen, en de ijdele vervoering van gansch een volk tot den engen kring van het piemontesche leger terug te brengen. Gelukkig voor *Karel Albert*, heeft hij zorgvuldig zijne hulpmiddelen eenigen tijd voor dezen strijd in gereedheid gebragt, en zijne raadslieden steunden luttel op de belofte van het volk, dat hij geroepen is bij te staan. Doch, daar de Koning van Sardinië, van het oogenblik dat hij de Ticino was overgetrokken, de hoofdpersoon werd in dezen krijg, en geenszins louter een bondgenoot, zoo ziet Europa naar hem en zijne regering uit tot beëindiging van dien krijg, welke van beide zijden ernstig wordt verlangd. IJdel is de bewering, dat, ofschoon de geheele zwaarte van den oorlog in Italie op het leger van Sardinie rust, de vredesvoorwaarden door voorloopige regeringen bepaald moeten worden, welke noch kracht noch magt getoond hebben. De staatkundige verantwoordelijkheid in deze zaak ligt op de schouders van hen, die in staat zijn haar door hunne bewegingen te beslissen.

«Het dagblad van Piemont, dat, bij gevolg eene zeer partijdige getuige te dezen aanzien is, en dat zijne lezers vrij wat gewaagds opdischt, heeft het in eene zijner jongste nommers gepast geoordeeld te melden, dat door een besluit van de voorloopige regering te Venetië die stad en provincie zich met de sardinische bezittingen hebben vereenigd, en dat de staatsregeling dezes rijks van Noord-Italië bij gevolg eene volbragte daadzaak is. De nieuwsschrijver van Turin laat niet na hier bij te voegen, dat, met uitzondering van de stad Venetië zelve, het geheel van het aangehecht land *de jure* en *de facto* een deel van het oostenrijksche gebied uitmaakt: en dat deze daad, wel verre van, gelijk in Parma en Lombardije het geval was, het gevolg te zijn van eene volksstemming, uit een zegevierend oproer voortgekomen, met de daad niets anders was dan het besluit van de voorloopige regering in Venetië, die tot dit hulpmiddel was gekomen, omdat zij al het grondgebied, waarover zij den schijn aanneemt te beschikken, verloren had.

«Wij moeten daarom dit incident beschouwen als alleen berekend om in de onderhandelingen figuur te maken, zonder eenig wezenlijk gevolg op te leveren.

« De oostenrijksche regering heeft geen geheim van hare vredelievende bedoelingen gemaakt, baron *Hümmelauer* is onlangs naar Londen gezonden, om de bemiddeling van dit land te vragen, op den grondslag van den afstand van Lombardije; en toen men bevond, dat de britsche regering weigerde op grondslag van die voorwaarden te bemiddelen, werden deze in het weener regeringsblad bekend gemaakt, opdat gansch Italie weten zou, onder wat bedingen de vrede hersteld zou kunnen worden. Wij zullen thans de beweegredenen niet onderzoeken, welke lord *Palmerston* kunnen geleid hebben om deze bemiddeling af te slaan, en daardoor den oorlog te verlengen. Waarschijnlijk handelde hij uit overtuiging dat de Italianen eene nutte les, tot niet veel nadeel voor hen en het overige Europa gaven; dat de tusschenkomst van dit land tot die van Frankrijk zou hebben geleid, en dat, ten slotte, de zaak zoo eenvoudig was, dat zij zich van zelve, zonder bemoeijing van anderen, zou kunnen regelen. Wat het grondgebied betreft, Oostenrijk wil onderhandelen op den grondslag van het grondgebied, dat het thans bezet, met de vestingen, die het inheeft, te behouden; maar de bijzonderheden van zulk eene schikking zouden, zoo als men wel bevatten kan, zeer bevorderd worden, door de splitsing van de schuld.

«Dit is een gewigtig punt in de onderhandeling, en de Italianen, vooral de Lombarden, zijn door alle overwegingen van staatkunde en regtvaardigheid gebonden, om een aanzienlijk aandeel van dien last op zich te nemen. Er is, met de daad, geene reden, waarom zij niet in eene onbekrompene vergoeding zouden treden van het ruime grondgebied, dat Oostenrijk hun wil toestaan; en de welvaart van Lombardye kan de zaak der nationale onafhankelijkheid vrij meer dan de wapenen bevorderen. Zulk eene wijze om een geschil te vereffenen, is misschien wat prozaïsch, doch er is reeds genoeg aan beide zijn geschied voor oorlogsroem, en een vredesverdrag heeft veel meer kans van duur, als het uit eene billijke scheiding of koop voortvloeit, dan indien het meer uit krachtbetoon en geweld voortspruit.

«Men mag met allen grond aannemen, da de tegenwoordige bestuurders in Frankrijk zeer afkeerig zijn van alle soort van regtstreeksche tusschenkomst in Italië. Onlangs had *Karel Albert* aan een der voornaamste krijgsoversten des Franschen legers het aanbod gedaan om, gedurende den tegenwoordigen veldtogt, het opperbevel over de Sardinische krijgsmagt op zich te nemen. Wat zijn persoon aangaat, was de dappere generaal niet ongeneigd dit voorstel aan te nemen; doch toen bij de bestemming van 't hoofd des Franschen uitvoerenden bewinds vroeg, sloeg generaal *Cavaignac* dit af, uit overwegende redenen van voorzigtigheid Maarschalk *Bugeand* (want wij hebben hem op 't oog) blijft dierhalve in Frankrijk, waar zijne staats- en krijgsmansloopbaan waarschijnlijk niet ten einde is. In den tegenwoordigen staat der zaken van dat land, heeft het zijne krijgsoversten, zijne legerbenden en zijne gelden te huis noodig; en, ofschoon Frankrijk nooit de middelen ontzien zal om eenen aanval te wederstaan en zijne eigene belangen te verdedigen, zoo gebiedt de meest eenvoudige behoedzaamheid om zich in deze crisis te onthouden om eenen algemeenen oorlog uit te lokken. Vreemde oorlogen zetten luttel krachts aan eene republikeinsche regering bij, maar zij bereiden onfeilbaar de mannen voor, die haar omverwerpen, omdat de generaals, die aan 't hoofd van een zegevierend leger buiten 's lands staan, het onberekenbaar voordeel in den algemeenen dunk hebben boven diegenen, die den last en de ondankbare taak van de regering binnen 's lands torschen. Het is hoogst onwaarschijnlijk, dat vier mannen van nagenoeg gelijken rang, en niet ongelijke gaven, in hetzelfde beroep, lang naauw vereenigd kunnen blijven in stelsel van staatkunde of ministeriële schikking. De gevolgen van persoonlijken naijver zijn onwederstaanbaar op een oogenblik, waarop alle prijzen des gezags zijn weggelegd voor den stoutste, en waarop die in hun land het krijgsgezag in handen hebben, naar staatkundige onderscheiding hunkeren. Maar geef aan een dezer mannen eens het opperbevel over een leger in Italie, in een schitterenden veldtogt, en die man is de meester, niet alleen van zijne ambtgenooten, maar van de republiek.»

Frankrijk. — De onlangs gepensioneerde generaal *Jorry*, voormalig president van de club: *voor 's volks belangen*, is, op bevel der rapporteurs in de zaak van den jongsten opstand, in hechtenis genomen.

— Per telegraaf is berigt ontvangen, dat de Paus de Fransche republiek den 7 dezer plegtig heeft erkend.

— De rust is gelukkig, bij gelegenheid der verjaring van de inneming der Bastilie, te Parijs niet verstoord geworden. Wel waren allerwege maatregelen van voorzorg genomen, doch nergens heeft men eenig spoor van oproer of barricades gezien, zoodat de deswege geloopen hebbende geruchten, Gode zij dank! ongegrond zijn geweest. De *Moniteur* bevat hieromtrent het volgende:

«De meest verontrustende geruchten worden voorbedachtelijk in de stad verspreid. Tegenover eene gelukkige geneigdheid tot meerder vertrouwen, tegenover de hervatting van eenige werken, geschikt om de ambachtslieden tot een' eerbiedwaardigen toestand terug te brengen, geschikt, om den moeijelijken toestand van handel en nijverheid te doen ophouden, de schatkist der republiek van een' zwaren last te verligten, tegenover dat alles scheppen burgers, dien naam onwaardig, er een behagen in, de meest dreigende berigten te verspreiden. Zij spreken van nieuwe aanvallen; zij verhalen de dwaze ontwerpen, door hen zelve ontworpen in de rangen van hen, die steeds de vijanden van alle orde en vrijheid zijn. Boezemt het lijden van velen aan het bewind der republiek niet dan een gevoel van broederlijk medegevoel in, zoo zien die mannen er slechts eene smart in, waarvan zij, tegen de belangen der maatschappij, tegen deze zelve, voordeel moeten trekken, en omdat zij den misdadigen moed zullen gehad hebben de jongste wonden te doen bloeden, durven zij het hoofd opsteken, en zich republiekeinen noemen.

«De republiek is eene wet van genegenheid en liefde, zij is geen wetboek voor haat of gramschap. Het uitvoerend bewind, gelukkig en trotsch, het republikeinsch vaandel tegenover dat van den opstand tegen de menschelijke wet geplaatst te hebben, verklaart, namens de natie, dat deze gevaarlijke vijanden het regt niet hebben, een' titel aan te nemen, welke de waarheid aan andere denkbeelden verleent, welke de geschiedenis voor andere daden bewaart.

«De ware republiekeinen, van welken ouderdom of dagteekening ook, zijn zij, die niet willen erkennen, dat het geluk des volks in de verwarring kan gelegen zijn; die de toekomst der republiek niet aan dit onzaggelijk gevaar willen blootstellen, dat de natie, vermoeid, afgemat, eens zal stilstaan, vermeenende alleen te moeten kiezen tusschen verouderde vormen en het despotismus der vernietiging.

«De goede burgers kunnen gerust zijn; hunne veiligheid zal in de kalmte zelve hunner houding en van hunne gedachte gelegen zijn; het openbaar gezag kent zijne pligten en vervult die naar geweten; het geluk der republiek zal meer magt hebben dan de geest van het geweld en de wanorde.»

Hoezeer een ieder dit artikel hoogelijk moet toejuichen, is men, helaas! maar al te zeer overtuigd, dat het bewind zelf verre af is die gerustheid te bezitten, welke zij anderen wil inboezemen. Dagelijks neemt het aantal arrestatien toe; men noemt daaronder een' commissaris van politie.

De nieuwe staat der bank toont mede aan, in welken moeijelijken toestand de regering verkeert. Vroeger had zij steeds 60 tot 80 millioenen franken bij de bank in depot. Men begon ongerust te worden, wanneer dit cijfer tot 50 millioen daalde. In de laatste weken is het cijfer gevallen tot 25, 18, 13 en eindelijk tot 4 millioen. Nu, eindelijk, is de bank 300.000 franken in voorschot. Die staat van zaken behoeft geene verdere verklaring.

— In de zitting der nationale vergadering van den 14 is, is verslag gedaan nopens de oprigting van een gedenkteeken voor den aartsbisschop van Parijs. Men zal ter zijner eere een standbeeld van marmer in het Panthéon plaatsen. — De heer *de Montreuil* heeft voorgesteld, eene kolonie van 20,000 arbeiders op Algerijnsch grondgebied te vestigen, welk plan de minister heeft verklaard, te zullen onderzoeken.

Een ander lid heeft een voorstel gedaan, strekkende om den minister van openbare werken te magtigen, de openbare werken door de geassocieerde ambachtslieden te doen verrigten. De minister verklarende zich met dat voorstel te vereenigen, heeft de vergadering het onmiddellijk met groote meerderheid van stemmen goedgekeurd.

De heer *Proudhon* heeft thans het ontwerp van belasting op de inkomsten, hetwelk hij in zijn dagblad had medegedeeld, ofschoon eenigzins gewijzigd, in den vorm van een voorstel bij de vergadering ingediend. Bij dat voorstel wordt eene belasting van een derde der waarde gelegd op alle roerende en onroerende goederen, waarvan de helft aan den Staat en de helft aan de huurders zou komen. De bezoldigingen der ambtenaren worden van 5 tot 50 pct. verminderd. Het tarief der griffiers, notarissen, avoués enz., wordt verminderd met 30 pct., de patenten evenzeer met 30 pct., enz., in een woord het geheele voorstel heeft eene uitsluitend socialistische en communistische strekking.

Het ontwerp nopens de clubs is in de meeste bureaux onderzocht. Over het algemeen is de meerderheid ten voordeele van het ontwerp gestemd.

— De tijdingen van den 15 uit Parijs luiden mede zeer geruststellende; op vele plaatsen worden zelfs de bivouacquen weggeruimd, die nog na de gebeurtenissen van Junij bestonden. Er zullen tevens groote, gepaste gebouwen voor de werklieden worden gebouwd; een maatregel, waarvan men zich veel goeds voorstelt.

Duitschland. — Z. K. H. de rijksbestuurder heeft zich naar het paleis der Bondsvergadering begeven. De voorzitter heeft aan Z. Keiz. H. in eene korte aanspraak verklaard, dat deze vergadering de haar opgedragene taak, om voor de veiligheid, de rust en de orde van Duitschland te waken, als geëindigd beschouwde, en het haar opgedragen gezag, namens de verschillende regeringen, aan hem overdroeg. De aartshertog heeft, bij zijn antwoord, zijnen dank betuigd voor het vertrouwen, 't welk door de Duitsche regeringen in zijn' persoon wordt gesteld, en van zijne zijde zijn vertrouwen uitgedrukt op hare krachtdadige medewerking, om de magt van Duitschland, zoo van binnen als naar buiten, te versterken en te bevestigen.

— Z. M. de Koning van Wurtemberg, HH. KK. HH. de groothertogen van Baden en van Hessen en HH. HH. de hertogen *van Nassau* en *van Saxen Meiningen* zijn te Frankfort aangekomen. Z. M. de Koning van Beijeren wordt mede aldaar verwacht.

— In de zitting der nationale vergadering, van den 14, is, in antwoord op het bekende schrijven van het hannoversche ministerie, besloten, dat het centraal bestuur de onvoorwaardelijke erkenning van dat bestuur en der wet daaromtrent van genoemd ministerie zal vorderen.

Oostenrijk. — In de uit Weenen ontvangene berigten, wordt de terugkeer van Z. M. den Keizer naar Schönbrunn tegen den 15 Julij aangekondigd. In het Keizerlijke slot was men druk bezig met de daartoe noodige toebereidselen.

— De Oostenrijksche rijksdag, heeft den 10 en 11 voorloopige zittingen gehouden, tot het benoemen van een' voorloopigen president en twee vice-presidenten, Dr. *Joseph Kudler* is tot president, de fabrikant *Joseph Weisz* en de Israëlitische predikant *Jos. Mannheimer* tot vice-presidenten gekozen. De laatste nam zulks alleen aan op herhaald verzoek der vergadering en bijzonder van onderscheidene Katholijke geestelijken.

Het nieuwe Oostenrijksche ministerie is tot stand gekomen. Graaf *Auersperg* is benoemd tot minister van oorlog; Dr. *Bach* tot justitie; professor *Fuster* voor eeredienst.

Groot-Brittannie. — De bekende heer *Meagher*, een der hoofden van de woelzieken in Ierland, die op het punt stond, met gevaarlijke oogmerken naar de Vereenigde Staten te vertrekken, is thans mede gevangen genomen.

— De wet nopens de intrekking der scheepvaartregten zal in deze zitting niet afgehandeld worden.

Te 's Gravenhage, bij GEBROEDERS BELINFANTE.